

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

**РЕГІОНАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА
ЯК ФЕНОМЕН ДОБИ: ДОСВІД ЯВОРІВЩИНИ**

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Виконала: Богійчик Софія – здобувачка освітнього ступеня
«Бакалавр», спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Науковий керівник: доктор культурології, професор, професор кафедри
івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

Виткалов Сергій Володимирович

Рецензент:

Рівне – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. РЕГІОНАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ	14
1.1. Сутність і потенціал регіональної культурної практики в сучасних умовах.....	14
1.2. Загальна культурна характеристика регіону.....	23
Висновки до розділу I.....	34
РОЗДІЛ II. НАЙБІЛЬШ ПОМІТНІ КУЛЬТУРНІ ЯВИЩА РЕГІОНУ	38
2.1. Яворівський пиріг та яворівська іграшка як форма популяризації регіональної кухні та культури.....	38
2.2. Традиційно-побутова культура регіону в системі сучасної культурної діяльності.....	47
Висновки до розділу II	56
РОЗДІЛ III. НОВІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА СТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	58
3.1. Специфіка використання пісенної (вокально-хорової традиції) в популяризації регіональної культурної спадщини Яворівщини.....	58
3.2. Сучасний менеджмент та маркетинг в практиці популяризації культурної спадщини регіону і його ефективність....	64
Висновки до розділу III	75
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	82

ВСТУП

Актуальність теми дослідження регіональної культурної спадщини як феномен доби: досвід Яворівщини є надзвичайно високою, враховуючи сучасні реалії, зокрема військове вторгнення та необхідність збереження культури.

По-перше, військове вторгнення росії в Україну спричинило значні руйнування та втрати не лише у матеріальному, але й у культурному аспекті. Яворівщина, як і багато інших регіонів України, зіткнулася з безпосередніми наслідками цього конфлікту. Пошкодження історичних пам'яток, музеїв, архівів, а також загроза втрати культурної ідентичності ставлять перед нами завдання не лише збереження, але й активного відновлення та популяризації культурної спадщини. У цьому контексті, дослідження регіональної культурної спадщини стає ключовим аспектом збереження національної ідентичності.

По-друге, збереження культурної спадщини є невід'ємною частиною стратегії національної безпеки та стійкості. Культурна спадщина є тим фундаментом, на якому базується національна свідомість, патріотизм та соціальна згуртованість. В умовах війни, коли зростає загроза дезінтеграції суспільства, звернення до культурної спадщини допомагає об'єднати людей навколо спільних цінностей та історичних здобутків.

Досвід Яворівщини, багатий на історичні події та культурні традиції, може слугувати прикладом для інших регіонів, як правильно зберігати та використовувати культурний потенціал для зміцнення національного духу.

По-третє, сучасні виклики глобалізації та інтенсифікації інформаційних потоків вимагають нових підходів до збереження та популяризації культурної спадщини. Унікальність регіональної спадщини, як у випадку Яворівщини, потребує інтеграції сучасних технологій для збереження та передачі знань про неї. Використання цифрових технологій, створення віртуальних музеїв, архівів, а також проведення інтерактивних освітніх

програм можуть суттєво сприяти збереженню культурної пам'яті в умовах динамічних змін.

Таким чином, дослідження досвіду Яворівщини має практичне значення для розробки інноваційних підходів у сфері культурної політики.

Нарешті, культурна спадщина є важливим елементом сталого розвитку регіонів. Туризм, заснований на культурних та історичних пам'ятках, може стати потужним стимулом для економічного розвитку Яворівщини після завершення війни. Відновлення та збереження культурної спадщини сприятимуть не лише культурному, але й економічному відродженню регіону, створюючи нові робочі місця та залучаючи інвестиції.

Отже, тематика дослідження є надзвичайно актуальною в контексті сучасних викликів, пов'язаних із військовим вторгненням та необхідністю збереження культурної ідентичності. Вивчення та збереження культурної спадщини не лише сприяють національній згуртованості та стійкості, але й відкривають нові можливості для сталого розвитку регіонів України.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі та систематизації досвіду Яворівщини щодо збереження і популяризації регіональної культурної спадщини в умовах сучасних викликів, зокрема військового вторгнення, та розробці рекомендацій для ефективного використання культурного потенціалу в соціокультурному розвитку регіону.

Об'єктом дослідження є регіональна культурна спадщина Яворівщини, яка включає історичні пам'ятки, традиційні ремесла, культурні практики, місцеву кухню та інші елементи культурного життя регіону.

Предметом дослідження є процеси збереження, популяризації та інтеграції культурної спадщини Яворівщини в сучасний культурний простір, а також вплив цих процесів на соціокультурний розвиток регіону.

Завдання дослідження:

1. Дослідити сутність і потенціал регіональної культурної практики в сучасних умовах та здійснити культурну характеристику Яворівщини, включаючи аналіз її інфраструктури, культурних пам'яток і традицій.

2. Визначити найбільш помітні культурні явища регіону, зокрема яворівський пиріг та яворівську іграшку як форми популяризації регіональної кухні та культури.

3. Оцінити традиційно-побутову культуру регіону в системі сучасної культурної діяльності;

4. Дослідити нові форми організації культурного життя в умовах реалізації реформи місцевого самоврядування та створення територіальних громад й специфіку використання пісенної (вокально-хорової) традиції в популяризації культурної спадщини Яворівщини.

5. Вивчити сучасний менеджмент та маркетинг в практиці популяризації культурної спадщини регіону і його ефективність.

Методологія дослідження регіональної культурної спадщини Яворівщини передбачає комплексний підхід, що включає застосування різних методів аналізу, синтезу, порівняння, індукції, дедукції, описового, історичного та узагальнення. Ці методи забезпечують всебічне та глибоке дослідження культурного феномену регіону.

Першим кроком у дослідженні є аналіз, який передбачає детальний розгляд окремих елементів культурної спадщини Яворівщини. Аналізуючи історичні пам'ятки, традиції, ремесла, виділяємо їхні особливості та визначаємо їхній вплив на культурне середовище регіону. *Метод синтезу* полягає у поєднанні окремих елементів культурної спадщини в єдине ціле, що допомагає побачити загальну картину культурного феномену Яворівщини. Застосування цього методу дозволяє інтегрувати отримані знання і виявити як різні аспекти культурної спадщини взаємодіють між собою і формують унікальне культурне середовище регіону. *Метод порівняння* використовується для виявлення подібностей і відмінностей між культурною спадщиною Яворівщини та інших регіонів. Це дозволяє визначити унікальні риси яворівської культурної спадщини та оцінити її значущість у загальнонаціональному контексті. Порівняння допомагає також виявити найкращі практики збереження і популяризації культурної

спадщини, які можуть бути застосовані в інших регіонах. *Методи індукції та дедукції* є важливими для формування наукових висновків. Індукція дозволяє на основі окремих фактів та спостережень робити загальні висновки про культурну спадщину Яворівщини. Наприклад, досліджуючи окремі випадки збереження історичних пам'яток, можемо зробити загальний висновок про ефективність культурної політики в регіоні. Дедукція, навпаки, дозволяє на основі загальних принципів і теорій робити висновки про окремі елементи культурної спадщини. Це допомагає уточнити та перевірити отримані знання. *Описовий метод* використовується для детального опису елементів культурної спадщини Яворівщини. Це дозволяє створити повну і точну картину культурного феномену регіону, включаючи опис історичних пам'яток, традиційних ремесел, культурних практик та інших аспектів. Описовий метод забезпечує багатогранний погляд на культурну спадщину і допомагає виявити її унікальність. *Історичний метод* дозволяє досліджувати розвиток культурної спадщини Яворівщини у часі. Історичний метод дозволяє зрозуміти витoki і еволюцію культурних практик, а також їхнє значення в сучасному контексті. *Метод узагальнення* використовується для підбиття підсумків дослідження та формування загальних висновків.

Узагальнюючи результати аналізу, синтезу, порівняння та інших методів, можемо сформулювати рекомендації щодо збереження і популяризації культурної спадщини Яворівщини.

Комплексний підхід, що включає використання низки методів, забезпечує всебічне і глибоке дослідження регіональної культурної спадщини Яворівщини, що є основою для розробки ефективних стратегій її збереження та популяризації в сучасних умовах.

Історіографія досліджуваного питання щодо регіональної культурної спадщини Яворівщини охоплює широке коло наукових праць, автори яких висвітлюють різні аспекти культурного життя регіону та його значення в контексті сучасної української культури. Однією з основних праць у цій сфері є книга М. Глушка та Л. Хомчак «Надсяння: традиційна культура і

побут (етнолінгвістичні скарби)» [7]. Це фундаментальне дослідження, опубліковане у 2017 р., охоплює різноманітні аспекти традиційної культури та побуту регіону, зокрема етнолінгвістичні особливості, що є важливим для розуміння культурного контексту Яворівщини. Монографія Л. Іваневич «Традиційний одяг українців Поділля (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.)» (2021 р.) [11] досліджує історію, класифікацію та особливості традиційного одягу Поділля, що є важливим для порівняльного аналізу з культурними практиками Яворівщини. Хоча ця праця зосереджена на іншому регіоні, методологічні підходи та класифікації можуть бути застосовані до дослідження яворівської спадщини.

В. Купрійчук у статті «Культурна політика як стратегічний ресурс модернізації держави» (2022 р.) [14] розглядає роль культурної політики у процесі модернізації, що є важливим для розуміння стратегій збереження та популяризації культурної спадщини на регіональному рівні. Аналіз культурної політики допомагає визначити ефективні механізми для підтримки культурної спадщини Яворівщини.

Г. Меднікова у статті «Концепт «культурні практики» та його роль в трансформації сучасної культури» (2017 р.) [15] розглядає концепцію культурних практик і їхню роль у сучасній культурі. Ця праця є важливою для теоретичного обґрунтування дослідження культурних практик Яворівщини і розуміння їхньої трансформації в сучасних умовах.

Н. Паньків у роботі «Природно-географічні передумови розвитку туризму українського Розточчя» (2016 р.) [20] досліджує природно-географічні аспекти, які впливають на розвиток туризму в регіоні. Це дослідження підкреслює значення природних ресурсів Яворівщини у контексті розвитку етнотуризму, що є важливим для збереження культурної спадщини.

Л. Скокова у авторефераті дисертації «Культурні практики в сучасному суспільстві: теоретичні підходи та емпіричні виміри» (2019 р.) [26] аналізує теоретичні підходи до вивчення культурних практик, що є основою для

емпіричних досліджень культурної спадщини Яворівщини. Ця праця допомагає систематизувати теоретичні знання та застосувати їх до конкретного регіонального контексту.

Збірник наукових праць під редакцією Л. Сліпчишина «Вікова спадщина українського народу: регіональний аспект» (2018 р.) [27] надає цінні дані щодо культурної спадщини різних регіонів України, включаючи Яворівщину.

Праця Л. Сліпчишина та С. Плесака «Роль культурно-освітніх інституцій в розвитку етнотуризму на Яворівщині» (2017 р.) [28] конкретно розглядає культурні та освітні інституції регіону, що є важливим для розуміння їхньої ролі у збереженні та популяризації культурної спадщини.

К. Сятецький у статті «Розвиток хорового мистецтва на Яворівщині» (2011 р.) [30] досліджує специфіку хорового мистецтва в регіоні, що є одним із важливих аспектів культурної спадщини. Ця праця підкреслює значення музичних традицій Яворівщини у збереженні культурної ідентичності.

Г. Терещук у статтях «Яворівська іграшка: традиція, про яку знають у світі та нікому передати в Україні» та «Яворівська забавка і яворівський пиріг – українське визнання обіцяють, а список ЮНЕСКО – мрія на роки» (2023 р.) [31] висвітлює проблеми та перспективи збереження яворівської іграшки та пирога, що є важливими елементами культурної спадщини регіону.

С. Фірсова та М. Ситницький у навчально-методичному комплексі «Маркетинг у сфері культури» (2015 р.) [39] досліджують аспекти маркетингу в культурній сфері, що є важливим для ефективної популяризації культурної спадщини Яворівщини.

Т. Шевченко у статті «Проблеми культурно-дозвіллевої практики в умовах війни» (2022 р.) [40] аналізує виклики, з якими стикається культурна сфера в умовах війни, що є актуальним для розуміння сучасних проблем збереження культурної спадщини.

Ю. Шевчук у статті «Віртуальна реальність у контексті формування сучасних культурних практик» (2016 р.) [41] розглядає вплив віртуальної реальності на формування культурних практик, що є важливим для інтеграції сучасних технологій у збереження культурної спадщини.

Таким чином, історіографія досліджуваного питання включає широкий спектр наукових праць, які охоплюють різні аспекти культурної спадщини Яворівщини та її значення у сучасному контексті. Ці праці надають теоретичні та емпіричні основи для всебічного дослідження і сприяють розробці ефективних стратегій збереження та популяризації культурної спадщини регіону.

Джерельна база дослідження регіональної культурної спадщини Яворівщини включає різноманітні матеріали, які висвітлюють культурне, історичне та соціальне значення цього регіону. Одним із ключових джерел є публікації на офіційних вебсайтах Львівської обласної військової адміністрації та Львівської обласної державної адміністрації, де описуються події та фестивалі, що проводяться на Яворівщині, зокрема науково-практична конференція «Феномен яворівського забавкарства» та фестиваль «Yavoriv Family Day». Ці заходи демонструють активність у сфері збереження та популяризації культурної спадщини регіону.

Офіційний сайт Яворівської міської ради також надає інформацію про місця, які варто відвідати в Яворові, що є цінним для розуміння туристичного потенціалу регіону.

Важливим аспектом є збереження традицій, таких як весільні обряди та гаївки, які описуються на сайтах zahid.espreso.tv та Львівського обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи.

Джерела на вебсайтах, присвячених культурній спадщині Західної України, надають докладну інформацію про дерев'яні церкви Яворівського району, що є важливими об'єктами культурної спадщини. Ці матеріали підкреслюють архітектурну та історичну цінність дерев'яних церков, які збереглися до нашого часу.

Розгляд каплиці Покладення Пояса Пресвятої Богородиці у Ліску Чернильському та інші місця релігійного значення, описані на Патріаршому паломницькому центрі, додають важливі деталі до релігійного та культурного контексту регіону. Інформація про природні заповідники, такі як «Розточчя» та орнітологічний заказник «Чолгинський», доступна на вебсайтах, присвячених екологічному туризму. Ці заповідники є важливими для розуміння природної складової культурної спадщини Яворівщини, їхнє збереження та роль у розвитку екотуризму.

Сайт Яворівської районної державної адміністрації надає інформацію про туристичну привабливість регіону, включаючи план заходів для розвитку туризму та збереження культурної спадщини. Це є важливим джерелом для розуміння стратегій розвитку культурного туризму на Яворівщині.

Інформаційні ресурси, серед яких «Релігійно-інформаційна служба України» та «Район. Історія», надають історичні дані про видатних особистостей та важливі події, що сталися на Яворівщині, що допомагає у відтворенні історичного контексту регіону.

Отже, джерельна база дослідження включає широкий спектр матеріалів, зокрема офіційні вебсайти адміністрацій, новинні портали, ресурси, присвячені культурній та природній спадщині, що забезпечує комплексне розуміння регіональної культурної спадщини Яворівщини.

Теоретичне значення дослідження регіональної культурної спадщини Яворівщини полягає у розширенні наукових знань про культурні феномени регіонального рівня. Дослідження дозволяє глибше зрозуміти особливості формування і розвитку культурної спадщини в умовах сучасних соціально-економічних і політичних викликів.

Вивчення культурних практик, традицій та ремесел Яворівщини сприяє формуванню нових підходів у галузі культурології, етнології та історії, зокрема щодо збереження та інтеграції регіональної культурної спадщини у національний культурний контекст.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його результатів для розробки ефективних стратегій збереження та популяризації культурної спадщини Яворівщини. Результати дослідження можуть стати базою для подальших наукових робіт, спрямованих на аналіз культурних процесів у різних регіонах України, а також для розробки теоретичних моделей збереження та популяризації культурної спадщини.

Дослідження надає рекомендації щодо інтеграції культурних практик у сучасне життя регіону, що може сприяти розвитку туризму, підвищенню економічного потенціалу та соціальної згуртованості громади.

Результати дослідження можуть бути використані місцевими органами влади, культурними інституціями та громадськими організаціями для планування і реалізації культурних заходів та проектів, спрямованих на збереження історичних пам'яток, традиційних ремесел та інших елементів культурної спадщини. Важливим аспектом є також використання отриманих знань для освітніх програм, що сприятимуть підвищенню обізнаності молоді та громади загалом про цінність та значення регіональної культурної спадщини. Таким чином, дослідження має як теоретичне, так і практичне значення, сприяючи як розвитку наукових знань, так і вирішенню конкретних практичних завдань у сфері збереження культурної спадщини Яворівщини.

Апробація результатів дослідження здійснювалася у різноманітних формах, зокрема виступах на практичних заняттях у процесі здобуття вищої освіти на спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» в Рівненському державному гуманітарного університеті на названій вище кафедрі, а також у виступах на наукових конференціях різних рівнів:

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» – Культурно-мистецька сфера Тернопільщини як сегмент полікультурного середовища регіону. *Звітна наук. конф. викл., співробітників і здобувачів в/о РДГУ за 2023 р.:* програма. Рівне : РДГУ, 2024. С. 104 [113 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Культурно-мистецька сфера Тернопільщини: специфіка організації провідних форм та роль фахової освіти у цьому процесі: *Формування сучасної парадигми менеджмент-освіти в соціокультурній сфері: VII всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 20-21.03.2024 р. Київ : КНУКіМ, 2024. С. 5 [8 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Регіональна культурна спадщина специфічних українських локацій: Яворівщина: *Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку: V всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Львів, 23.11.2023 р.: Програма. Львів : ЛНАМ, 2023. С. 16 [21 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Регіональні мистецькі наративи: досвід Тернопільщини: *Молоді музикознавці: XXIII між нар. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 29-31 берез. 2024 р.: Програма. Київ : КМАМ ім. Р.М.Глієра, 2024. С. 11 [17 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Тернопільщина крізь призму її міжкультурних контактів: еволюція художніх форм: *Науковий круглий стіл «Культурологічні дослідження та культурні практики у презентації молодих науковців»*, 18 квіт., 2024 р. м. Київ: програма: Київ : Ін-т культурології НАМ України-НаУ «КМА», 2024. С. 3 [8 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Культурна спадщина регіонів у структурі духовної практики України: досвід Яворівщини: *Феномен культури постглобалізму: контекст військових конфліктів: IV між нар н/п конф.*, 22.11.2023, *Маріуполь-Київ*: програма. Київ, 2023. С.24 [35 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Культурно-мистецька сфера

Тернопільщини: специфіка організації провідних форм: *Філософія культурно-мистецької освіти*: III всеукр. наук.-практ. конф., 28 берез., 2024 р., м. Київ: програма. Київ : КНУКіМ, 2024. С. 14 [20 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – *Культурно-мистецька сфера Тернопільщини: крізь призму її між культурних контактів: Полілог культур: освітній, філологічний, культурологічний аспекти*: між нар. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 18-19 квіт., 2024 р. Чернігів, 2024. С. 7 [15 с.].

- **Богійчук Софія** – здобувачка ОС «Бакалавр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ: *II міжнар. музейний форум «Сучасний музейний простір і виклики сьогодення»*: Оригінальні культурні явища регіону крізь призму культурної спадщини (досвід Яворівщини): м. Ужгород, 26-28.06.2024 р.: Програма. Ужгород, 2024. С. 11.

Структура роботи складається із вступу, трьох розділів та підрозділів, списку використаних джерел та літератури, було введено 51 позицій літератури та джерел.

Загальний обсяг роботи – 88 сторінок, з них основного тексту – 88.

РОЗДІЛ I. РЕГІОНАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ.

1.1. Сутність і потенціал регіональної культурної практики в сучасних умовах

Сучасне соціокультурне середовище позначене стрімким поширенням різноманітних проявів культурного розмаїття в глобалізованій сфері людського існування та міжкультурних взаємодій. Водночас глобалізація має тенденцію сприяти стандартизації та гомогенізації історично унікальних і ключових інституційних та самодіяльних методів регулювання суспільного життя, включаючи ініціативи громадянської активності. Ці протиріччя привертають увагу науковців, політиків, діячів культури та громадських активістів до імперативу збереження культурних здобутків окремих суспільств та підтримки культурного розмаїття як фундаментального каталізатора прогресивних суспільних трансформацій. Важливим концептуальним напрямом досліджень є вивчення культурних практик та викликів їхньої модернізації в культурній сфері сучасних суспільств. Звертаючись до цієї проблематики, багато експертів наголошують на важливості вивчення тенденцій модернізації різних усталених (традиційних) і нових (пост-традиційних) культурних практик у різних сферах суспільного життя. Соціологічні та культурологічні теорії, зокрема концепції глобальної модернізації, соціальної солідарності, комунікативної дії, світ-системного аналізу, підкреслюють необхідність інноваційних досліджень феномену та поняття культурних практик. Це особливо актуально, оскільки універсальні культурні практики, незважаючи на їхню міжкультурну ідентифікацію, зазнають швидкої модернізації під впливом постмодерністських зразків, цінностей і нових нормативних стандартів. На думку автора, розвинуте культурне середовище є найважливішою передумовою підвищення якості продуктивних сил та ефективності суспільного виробництва. Однак досвід реструктуризації економічної системи нашої країни свідчить про те, що в ході її масштабних перетворень значно загострилися проблеми в культурній

сфері. Невирішеність цих проблем призвела до негативних соціально-економічних наслідків, серед яких помітне місце посідають регіональні проблеми. Серед них - скорочення бюджетних асигнувань, розпад інституційної мережі, що не відповідає встановленим стандартам, погіршення матеріально-технічної бази, звільнення значної частини персоналу тощо. Водночас, посилення уваги до освіти та інтелектуального розвитку населення, а також інтенсифікація процесів духовного відродження та культурного розвитку суспільства підкреслює наявність критично важливих передумов для зміцнення ринкової економіки.

Втілення культури, включаючи мову, звичаї, міфи, цінності, ідеології, літературу, мистецтво та повсякденні моделі поведінки, знаходить своє вираження через культурні практики. Ці практики охоплюють виробництво, відтворення, розповсюдження, використання та споживання культурного контенту. У сучасній соціології та суміжних галузях поняття «практики» набуло широкого визнання. Дії, які можуть здаватися природними через свою швидкість, непомітність і рутинність, а також ті, що сприймаються як складні або екстраординарні події, можуть розглядатися через призму практик. Це означає звернути увагу на тонкощі виконання завдань різної складності та спільність індивідуальних і колективних дій, які в сукупності формують динамічну тканину суспільного життя в конкретних часових і просторових контекстах, в умовах глобальної взаємозалежності та локальних культурних середовищ. Практики слугують основою для побудови, відтворення та трансформації інституцій, організацій та структур соціальних груп (таких як клас, етнічність, вік, стать), а також формують сприйняття, значення та соціальну і культурну ідентичність членів суспільства. Останні спостереження в українському суспільстві вказують на те, що культурні практики відіграють вирішальну роль у реформуванні суспільного життя. Вони можуть як сприяти, так і перешкоджати процесам модернізації, а також ставати осередками регулювання культурної політики та громадянської активності. [26]

Перш за все, варто відзначити, що у сучасному науковому дискурсі немає єдиного підходу до дефініції цієї наукової категорії. В академічній спільноті культурні практики розглядаються крізь призму їхньої багатофункціональності, досліджуються в різних дисциплінарних сферах, таких як естетика, культурологія, соціологія та соціологія культури. З точки зору соціології термін «культурні практики» позначає різноманітні форми людської діяльності та способи інтеграції в соціальні кола. Використання терміну «практика» є свідомим, оскільки він привертає увагу до обставин або можливостей, за яких виникають культурно визначені форми людської діяльності. За словами філософа Генріха Зіммеля, соціальна реальність існує як поза індивідами, так і всередині них, фактично відбуваючись «посередині», охоплюючи мережу соціальних відносин, організованих у структури. Ці структури впливають на дії індивідів, окреслюючи можливості та доречність у певних контекстах і водночас імпліцитно пропонуючи стандарти вищості чи меншовартості в інших контекстах. Приналежність до певної соціальної орбіти встановлює інституціоналізовані та санкціоновані шляхи доступу до позицій, що сприяють більш ефективним стратегіям дій. Динаміка цих взаємовідносин є одночасно і попередньою, і конструйованою, що підкреслює важливість розуміння того, як індивіди використовують свої ресурси в конкретному середовищі. Таким чином, соціологічний аналіз культурного відтворення має ґрунтуватися на культурологічних знаннях про механізми культурного творення [9].

На думку Г. С. Меднікової, поняття культурну практику слід розглядати як функціонування сучасної культури як колективного процесу споживання і творення, що вимагає естетичного покращення середовища і певної драматизації поведінки. Більш концептуальний підхід, із точки зору авторів, можемо знайти у представниці київської наукової школи В. М. Судакової, яка зазначала, що культурна практика є важливим теоретичним конструктом у культурній, соціологічній та філософській сферах. Вона втілює всеосяжну систему взаємодій та комунікацій між індивідами,

групами, інституціями та транснаціональними утвореннями в рамках суспільного життя. У межах матеріального культурного ландшафту культурні практики розвиваються відповідно до історичних, економічних і соціокультурних зрушень, зберігаючи при цьому свої фундаментальні атрибути. По суті, вони мають міжкультурну сутність і містять семантичні прогностичні імплікації [15].

О. Р. Копієвська у власних працях вказує, що під терміном «культурна практика» потрібно розуміти суб'єктивне і практичне залучення окремих осіб або спільнот до діяльності, пов'язаної зі створенням, поширенням або споживанням культурних артефактів. Вона нерозривно пов'язана зі сферою значень у соціокультурних контекстах та індивідуальних життях, а отже, замислюється, репрезентується та реалізується в персоналізованій системі цінностей і значень, доступній для кожної людини [46]. Досліджуючи когнітивні процеси сучасної людини, американський вчений Е. Хатчінс розглядає культурні практики як втілення навичок, набутих індивідом через різні світогляди. Він визначає їх як ключові компоненти когнітивних процесів людини, що організують взаємодію з природними явищами, культурними артефактами та іншими елементами. Крім того, на думку Хатчінса, культурні практики сприяють виробленню пізнання через міжособистісну взаємодію. Згідно з його концепцією, культурна практика вважається такою, якщо вона діє в межах когнітивної системи у спосіб, який обмежений або узгоджений з практиками інших. Науковець підкреслює, що приклади культурних практик охоплюють широкий спектр, починаючи від повсякденного сприйняття людиною навколишнього світу і закінчуючи складними науковими теоріями. Таким чином, у рамках концепції Хатчінса, культурні практики представляють форми взаємодії між сучасними індивідами та їхнім оточенням, включаючи культурні аспекти [44].

Аналіз праць науковців дає автору підстави запропонувати власне визначення, згідно з яким культурні практики – це різноманітні види діяльності та поведінки, що здійснюються окремими особами або групами в

суспільстві, які сприяють створенню, поширенню та споживанню культурних елементів, таких як мова, звичаї, вірування, мистецтво та повсякденна рутинна. Ці практики формуються під впливом соціального, історичного та культурного контекстів і відіграють життєво важливу роль у формуванні індивідуальної та колективної ідентичності, а також у збереженні та передачі культурної спадщини від покоління до покоління. Регіональні культурні практики, відтак, слід розглядати як специфічні види культурної діяльності, поведінки та самовираження, характерні для певного географічного регіону чи місцевості. Відповідно, регіональні культурні практики охоплюють низку культурних елементів, включаючи мову, діалекти, традиції, звичаї, ритуали, мистецтво, кухню, музику, танці, фестивалі та інші форми культурної спадщини, які є унікальними або переважають у певному регіоні. Доцільним буде зазначити, що в межах цього дослідження регіональні культурні практики розглядатимуться саме у авторському розумінні. Варто відзначити, що на стан впровадження регіональних культурних практик в Україні впливають різні фактори. Значний акцент робиться на доступності культурних благ для населення. Результати дослідження Центру соціальних досліджень «Софія» свідчать про доступність базових культурних благ для більшості українців. Цій доступності сприяють кілька ключових факторів:

- **Територіальна та віддалена доступність.** Україна має розгалужену мережу державних і комунальних закладів культури, включаючи театри, музеї, культурні центри, клуби, бібліотеки, музичні школи, центри творчості для дітей та юнацтва. Ця культурна інфраструктура, створена переважно за радянських часів, становить значну частину культурної спадщини країни.

- **Фінансова доступність.** Багато державних та комунальних закладів культури пропонують свої послуги або безкоштовно, або за помірну плату. Це стосується бібліотек, дитячих клубів та певних виставок, що забезпечує доступність культурного досвіду для широкого кола людей.

- **Технологічна доступність.** Наявність електронних медіа, таких як телебачення, радіо та інтернет, дозволяє українцям мати доступ до культурних продуктів в електронному форматі. Це включає аудіовізуальний контент і тексти, такі як новини ЗМІ та літературні твори, що надають додаткові можливості для культурного залучення.

- **Відсутність ідеологічної цензури.** В Україні відсутня ідеологічна цензура, що контролює виробництво та доступ до культурних продуктів. Це уможливорює різноманітність форм культурного самовираження та забезпечує свободу творчого самовираження.

- **Диференціація доступу.** Незважаючи на загальну доступність, існує нерівність у доступі до культурних благ, що базується на таких факторах, як дохід, освіта та місце проживання. Доступ до культурних інституцій та ресурсів може відрізнятися залежно від того, чи проживають люди в столиці, обласних центрах, малих містах чи містечках, чи в сільській місцевості [13].

На думку автора, попри вплив війни на всі сфери нашого життя, включаючи, культурну складову, регіональні культурні практики в Україні характеризуються різноманітністю культурних інституцій та ресурсів, а також зусиллями, спрямованими на забезпечення їхньої доступності для населення. Однак нерівність у доступі зберігається, що підкреслює необхідність подальших зусиль для просування культурної інклюзивності та справедливого доступу в різних регіонах і демографічних групах країни.

Варто розуміти, що в сучасних умовах імплементації регіональних культурних практик своєрідність сучасних процесів творення культури тісно переплітається з еволюцією нової інформаційно-комунікаційної парадигми, становленням інформаційного суспільства, появою віртуального простору та широким розповсюдженням електронних засобів комунікації. Ці зміни призвели до значних трансформацій у соціально-економічній, суспільно-політичній та соціокультурній сферах. Розвиток сучасних цифрових технологій помітно вплинув на створення нової комунікаційної сфери,

поширення глобалізованих соціальних процесів і формування нової інформаційної сфери, відомої як інфосфера. Поява нової інформаційної культури, уособленням якої є медіа-культура та етика віртуальних комунікацій, прискорює розвиток інноваційних культурних практик, вкорінених у комп'ютерних технологіях. Відповідно, існує потреба у використанні інноваційних практик, адаптуючи традиційні культурні регіональні практики з метою необхідності відповідати духу часу [41].

Незважаючи на таку особливість культури, як динамічність, її пріоритет у житті держави залишається незмінною. Культура є стратегічним активом для відродження України в умовах політичних і соціально-економічних трансформацій. Зважаючи на це, пріоритетність підтримки культури має бути визнана національним імперативом, особливо на тлі російсько-української війни.

Із початком повномасштабної війни росії з Україною організатори культурних практик менеджери соціокультурної діяльності, соціальні працівники та працівники закладів культури зіткнулися з необхідністю розробки стратегії та організації дозвілля. Враховуючи яскраво виражені регіональні відмінності в культурно-дозвіллевих пропозиціях по всій країні, стає очевидним, що у відносно спокійних регіонах, які не зазнали значних матеріальних і людських втрат, така діяльність може продовжуватися з мінімальними змінами. Однак дуже важливо проявляти обережність, особливо щодо музичних та ігрових матеріалів, які потенційно можуть спричинити травми серед відвідувачів. У регіонах, звільнених від окупації, але понівечених конфліктом, культурні та дозвіллеві практики мають бути ретельно сплановані, щоб врахувати всі передбачувані ризики. Бажано, щоб психологи супроводжували відвідувачів, особливо, дітей та молодь на підготовчих етапах до їхньої участі в таких заходах. На територіях, де тривають бойові дії, звичайні культурні та дозвіллеві заходи в їхніх традиційних форматах є неможливими. Тим не менш, слід докладати зусиль для залучення зацікавлених осіб до участі в онлайн-заходах або надавати

рекомендації щодо організації невеликих сімейних свят. Окрім гуманітарних наборів, що включають продукти харчування та предмети першої необхідності, ці регіони гостро потребують наборів для творчості, підготовлених матеріалів для квестів та інтелектуальних ігор, а також канцелярського приладдя. Однією з головних проблем, з якою стикаються культурно-дозвілєві практики під час війни, є кричущий дефіцит матеріалів, необхідних для повноцінної роботи, що ускладнюється неможливістю доступу фахівців або опікунів до природних чи побутових ресурсів. Отже, це питання зберігає свою актуальність протягом усього періоду війни і буде особливо важливим у післявоєнний період, який, як очікується, буде позначений економічними та соціальними потрясіннями [40].

Існує нагальна потреба у суттєвому коригуванні культурної політики з метою ефективної реалізації комплексної модернізації нашої держави. Це вимагає цілісного, системного підходу та узгоджених зусиль не лише різних державних та регіональних органів влади, а й освітніх, бізнесових, медійних, культурних та громадських організацій. Формування та реалізація цілеспрямованої політики, яка б визначала цілі культурного розвитку, засадничі принципи, методологію та механізми управління культурними процесами в сучасному суспільстві, де культура визнається головним рушієм суспільного прогресу, сприятиме зміцненню людського капіталу нації та виведенню суспільства на нові горизонти розвитку. Переоцінка ролі культури у зміцненні соціальної згуртованості та модернізації вимагає суттєвого перегляду засад і стратегій державної культурної політики, функцій, які виконують органи влади у сфері культури, культурних практик на локальному та регіональному рівнях.

Досвід реформ у нашій країні свідчить про постійне нехтування культурою як каталізатором соціально-економічного розвитку на усіх рівнях, що вказує на брак визнання в суспільстві ключової ролі культури в модернізації країни. Наразі гуманітарна та культурна політика в Україні демонструє обмежене розуміння та використання культурних надбань нації

для вирішення економічних, соціальних та політичних проблем. Як правило, ця політика характеризується фрагментарними та погано скоординованими зусиллями різних відомств, відповідальних за охорону культурної спадщини, підтримку мистецьких ініціатив, управління поліграфією та видавничою справою, а також нагляд за бібліотечною та архівною справою. Більше того, серед осіб, які приймають рішення, переважає думка, що людський капітал у культурному секторі має обмежений потенціал у вирішенні демографічних проблем та проблем соціального забезпечення. На жаль, мотивація менеджерів культурного та гуманітарного розвитку недостатньо пов'язана з міркуваннями економічної ефективності [47]. Сфера регіональних культурних практик сьогодні потребує суттєвого розширення концептуальних, інструментальних та функціональних рамок, особливо у світлі глобалізаційних викликів, що стоять перед країною, та ризиків для економічного, політичного та соціального розвитку, притаманних суспільним трансформаціям. Концептуалізація та реалізація культурної політики мають бути переглянуті, при цьому основна увага має бути зосереджена на використанні творчого потенціалу населення, розвитку культури інновацій та зміцненні соціальної згуртованості на основі спільних глобальних, національних та регіональних прагнень до розвитку, а також загально визнаних гуманістичних цінностей. Ці цінності, серед яких справедливість, рівність, співпраця, процвітання, духовна самореалізація, моральний розвиток і соціальний прогрес, потребують сучасного переосмислення відповідно до мінливих суспільних реалій і сучасних орієнтирів суспільного поступу.

У цьому контексті державна культурна політика має бути інтегрована в цілісні соціальні стратегії, які узгоджуються з цілями і завданнями ширшого суспільного розвитку в інших сферах – соціальній, економічній та політичній – сучасного українського суспільства. Така інтеграція гарантує, що культурне життя залишається нерозривно пов'язаним із ширшою суспільною динамікою. Лише завдяки такому інтегрованому підходу можна

безпосередньо вирішувати проблеми, притаманні культурній сфері, включаючи виділення необхідних матеріальних і людських ресурсів, що відповідають її новій ролі та значенню в сучасному суспільному житті [14].

Підсумовуючи зазначимо, що регіональні культурні практики в сучасній Україні відіграють життєво важливу роль у формуванні соціальної ідентичності та сприянні культурному розмаїттю. Зусилля, спрямовані на збереження та розвиток цих практик, є важливими для сприяння соціальній згуртованості та прогресивним змінам. Незважаючи на численні виклики, вирішальне значення для соціально-економічного поступу України має саме пріоритетність культурного розвитку та впровадження ефективних культурних практик.

1.2. Загальна культурна характеристика регіону

Яворівщина виступає перспективним культурним регіоном завдяки своєму стратегічному розташуванню між Карпатами, Поліссям, Поділлям та Розточчям, пропонуючи унікальний природний ландшафт. В економічному плані тут процвітають такі галузі промисловості, як харчова, хімічна, легка, машинобудівна, деревообробна, видавнича, поліграфічна, виробництво будівельних матеріалів та індустрія розваг. Завдяки зусиллям державного діяча Степана Івановича Лукашина з 1999 року Яворів отримав статус спеціальної економічної зони і став свідком зростання виробничих потужностей, економічного пожвавлення та збільшення експортного потенціалу.

Регіон є багатим на природні ресурси у поєднанні з ефективною транспортною мережею та потужною соціально-економічною інфраструктурою, Яворівський район є переважно аграрним, з акцентом на розвиток сільських територій. Географічно район має стратегічне прикордонне розташування і межує з Польщею (Ярославським та Любачівським повітами), Львівською, Жовківською, Городоцькою та Мостиською областями. З його великою територією, що охоплює 1544 км²,

це другий за величиною район у Львівській області. Через Яворів проходять ключові міжнародні маршрути, зокрема залізничне сполучення з Долинським та Львовом, автомагістраль М-10 Львів-Краковець, а також регіональні та місцеві дороги, такі як Городок-Яворів-Грушів [21]. Яворівщина може похвалитися багатством мінеральних, земельних, водних, лісових та рекреаційних ресурсів. Поклади корисних копалин включають будівельні піски, газ, глину, торф, мінеральні води та запаси прісної води. Сільськогосподарські угіддя займають значну частину території з широкими можливостями для землеробства і скотарства. Лісові масиви пропонують економічні перспективи для виробництва деревини та побічного лісового господарства. Розточчя є унікальним місцем в Україні, де на відносно компактній території сконцентровано надзвичайне різноманіття та захоплює поєднання ландшафтних особливостей, лісових масивів, водойм та боліт з їхнім винятковим рослинним і тваринним світом. Будучи важливим геологічним, кліматичним, ботанічним і зоологічним компонентом Європи, Розточчя займає особливе місце завдяки наявності Головного європейського вододілу. Цей вододіл проходить через південно-східний регіон, розмежовуючи вододіли басейнів Чорного та Балтійського морів. У межах регіону розташовані природоохоронні території, такі як заповідник «Розточчя» та Яворівський національний природний парк, які сприяють біорізноманіттю регіону і пропонують можливості для екологічного туризму та оздоровлення.

Природний заповідник «Розточчя», створений у 1984 році, займає площу 2084,5 га в українському регіоні Розточчя. Він характеризується різноманітними екосистемами, включаючи унікальні сосново-букові та сосново-дубово-букові ліси, а також багатим розмаїттям флори і фауни, зокрема й види, що перебувають під загрозою зникнення. Заповідник слугує освітнім центром, сприяючи підвищенню екологічної обізнаності та збереженню природи через свій музей, освітні програми та екологічні стежки. Варто відзначити, що на базі заповідника пропонуються рекреаційні

можливості, що сприяє залученню громадськості та робить його важливим соціально-культурним надбанням Яворівщини [22]. Яворівський національний природний парк, створений у 1998 році, займає значний екологічний та культурний простір поблизу Львова. Він має історичне значення як місце битв обох світових воєн, де збереглися залишки окопів і поховань. Як частина Міжнародного біосферного заповідника «Розточчя», визнаного ЮНЕСКО, він охоплює різноманітні природно-кліматичні умови Поділля, Полісся та Карпат. Зокрема, тут збереглися рідкісні сосново-буково-дубові ліси, які є унікальними для цього регіону, а також мешкають різні види диких тварин, зокрема сарна європейська та горностаї, що перебувають під загрозою зникнення. Ініціативи парку включають розведення та збереження диких коней, які є родичами вимерлого виду тарпанів. Завдяки мальовничим ландшафтам і багатому біорізноманіттю парк приваблює туристів для активного відпочинку на природі, таких як піші та велосипедні прогулянки, а також для культурного відпочинку, наприклад, вивчення місцевих традицій та історії. Його потенціал для подальшого розвитку туризму може посилити природоохоронні зусилля, одночасно приносячи користь регіональній економіці.

На думку авторки, соціокультурне значення Яворівського національного природного парку полягає в його ролі як сховища історичної пам'яті та культурної спадщини. Як місце значних битв під час минулих воєн, парк зберігає відчутні залишки воєнного досвіду, слугуючи місцем для роздумів та вшанування пам'яті. Парк пропонує відвідувачам можливість доторкнутися до місцевих традицій та історії, наприклад, дізнатися про релігійні паломницькі центри та традиційні ремесла, такі як яворівське іграшкарство та свічкаство. Надаючи простір для культурного обміну та освіти, парк сприяє глибшому зв'язку між відвідувачами та спадщиною регіону. Популяризація екотуризму в парку не лише зберігає природні ресурси, але й підтримує місцеву економіку та розвиток громад, сприяючи соціокультурній структурі регіону [43]. Природний заповідник

«Чолгинський», розташований у Яворівському районі Львівської області, є орнітологічним заказником місцевого значення, що займає площу 820 га. Заснований у 1997 році, він складається з лісових масивів, двох штучних водойм та водно-болотних біотопів. Слугуючи важливим місцем зупинки мігруючих водоплавних птахів, у тому числі рідкісних видів, занесених до Червоної книги України, заповідник є домівкою для гніздування таких птахів, як кулик великий, пірникоза велика, крижень малий, крячок малий, крячок жовтодзьобий та крячок річковий. Загалом у заповіднику мешкає близько 20 000 птахів, що робить його життєво важливим місцем для збереження та дослідження птахів. Культурне значення Чолгинського природного заповідника полягає в його ролі як місця для екологічної освіти та природоохоронних заходів. Як місцевий орнітологічний заказник, він надає можливості для дослідження, моніторингу та захисту видів птахів. На думку автора, присутність заповідника підкреслює важливість раціонального природокористування та сприяє підвищенню обізнаності громадськості про природну спадщину регіону [19].

Ще однією соціокультурною пам'яткою Яворівщини є Яворівське озеро - найбільша штучна водойма у Львівській області. Спочатку створене для рекультивації Яворівського сірчаного кар'єру, воно перетворилося на значне рекреаційне та екологічне надбання. Маючи площу близько 10 квадратних кілометрів і берегову лінію довжиною 12 кілометрів, озеро пропонує можливості для риболовлі та водних розваг, приваблюючи як туристів, так і місцевих жителів. Навколишнє узбережжя розбудовується для розміщення рекреаційних зон, у тому числі яхтових гаваней, гідропарків і туристичних баз, які зможуть приймати до 30 тисяч відвідувачів одночасно. На базі озера планується організація веслування, вітрильного спорту, катання на човнах і полювання та медичні послуги з використанням сірководневої води та екскурсії до прилеглих культурних і природних пам'яток з гідом. Регіональна екологічна політика надає пріоритет розвитку рекреаційних зон уздовж берегів Яворівського озера. Плани включають створення п'яти рекреаційних

зон – «Ліс», «Окілки», «Залужжя», «Цетула» та «Вільшаниця» – з метою покращення можливостей для відпочинку як для місцевих мешканців, так і для відвідувачів. Реалізація цих планів, на думку автора, надасть змогу суттєво розширити рекреаційний потенціал регіону [42]. Рекреаційні ресурси Яворівщини включають мінеральні джерела та природні лікувальні речовини, сприяють створенню медичних закладів та місць відпочинку. Відомі джерела мінеральної води «Нафтуса Миргородська» поблизу сіл Шкло та Немирів, а також лікувальні грязі та піски підкреслюють потенціал регіону для реалізації лікувально-оздоровчого напрямку [20].

Місця духовного значення Яворівщини включають численні села, такі як Страдча, Глиниця, Лісок Чернильський, які були включені до туристичних маршрутів. Особливої уваги заслуговує с. Страдча, розташоване в межах Яворівщини, яке може похвалитися значним ансамблем соціокультурних пам'яток. Страдча відома своїм значенням як місце паломництва, що пояснюється чотирма особливостями. Це Страдецька Лавра та шанована ікона Страдецької Матері Божої Нерушимої Стіни (хоча від неї залишилася лише копія), місце спочинку двох блаженних святих, о. д-ра Миколи Конрада та диякона Володимира Прийми (обох проголосив блаженними Папа Іван Павло II під час свого візиту до Львова у 2001 році), а також Страдецька Хресна Дорога. Сьогодні Страдча служить святилищем, де втомлена душа знаходить розраду і спокій, і де, як вважають, відбуваються фізичні та духовні чудеса зцілення.

Серед інших пам'яток варто згадати про відому Страдчанська печера, яка характеризується своїм історичним та релігійним значенням. Печера, в надрах якої знаходиться церква, має єдиний коридор, що веде до двох відгалужень – «До криниці» та «До Києва», загальною довжиною близько 270 метрів. Розташована серед пісковикових утворень, печера має пронизливу історію, отримавши свою назву від трагічних подій масового вбивства селян татарами. Печера є популярним місцем паломництва і приваблює відвідувачів своєю доступністю та популярністю. Історія печери

переплітається з минулим села, починаючи з княжих часів, коли монахи заселяли невеликі печери на гірських схилах, з часом заснувавши монастир у найбільшій печері. Трагічні події під час монгольської навали 1243 року призвели до руйнування монастиря і занепаду села. Розкопки наприкінці 1930-х років виявили докази похмурої історії печери, включаючи обгорілі рештки та кістки, що підтверджують трагічну долю села. Сьогодні печера є шанованим місцем для паломників, а прилегла каплиця вшановує пам'ять блаженних мучеників Миколи та Володимира, які загинули під час Другої світової війни. Маршрут паломництва включає хресну дорогу, що веде до входу в печеру. Церква Успіння Пресвятої Богородиці, що знаходиться поруч, на вершині Страдецької гори, додає релігійної атмосфери місцевості, пропонуючи відвідувачам можливість дослідити сакральну архітектуру та артефакти.

Соціокультурне значення Страдчанської печери полягає в тому, що вона є шанованим місцем паломництва та історичною пам'яткою, яка символізує релігійну та культурну спадщину регіону. Як місце поклоніння і роздумів, печера сприяє формуванню почуття громадської ідентичності та духовного зв'язку серед відвідувачів, сприяючи збереженню і вшануванню місцевих традицій і фольклору. Крім того, її історичні асоціації та архітектурні особливості дають уявлення про минуле регіону, збагачуючи культурні наративи та сприяючи освітнім можливостям для відвідувачів [29]. Село Глиниці є також відомою локацією для паломництва для християн через наявність дерев'яної церкви Святих Апостолів Петра і Павла, раніше відомої як церква Зачаття Святого Івана Хрестителя. Датована 1510 роком, із помітними особливостями, такими як чотирирусний різьблений позолочений іконостас вісімнадцятого століття, церква пережила кілька ремонтів і реставрацій протягом століть, включаючи значні ремонти після Другої світової війни. Незважаючи на періоди закриття та пошкоджень, церкву було знову відкрито у 1989 році і повернуто греко-католицькій громаді у 1990 році. Нещодавні реставраційні роботи відродили її

архітектурну пишність, зробивши її центром релігійних служб і приваблюючи відвідувачів своїм мальовничим розташуванням на невеликому пагорбі біля головної дороги. Крім того, село може похвалитися ще двома церквами, що додає йому духовної значущості в місцевій громаді та за її межами [7].

Село Лісок Чернилявський також є місцем паломництва завдяки своєму історичному та духовному значенню, вкоріненому в легендах та усних переказах. Вважається, що в селі у давнину існував монастир, розташований біля святого джерела, де, за переказами, з'явилася Божа Матір. Монастир, який спочатку знаходився в урочищі Бучина, пізніше був перебудований у Ліску, давши початок поселенню Чернилява. Історичні записи свідчать про існування монастиря ще в XVII столітті, є згадки про пожертви і підтвердження польських королів і знаті. Незважаючи на періоди спустошення під час воєн і остаточне закриття та ліквідацію наприкінці XVIII століття, це місце продовжувало приваблювати паломників через його зв'язок з чудесними подіями та цілющими водами. Будівництво каплиці біля колишнього монастиря в 1872 році ще більше зміцнило його статус як місця паломництва. Незважаючи на труднощі та закриття протягом століть, зусилля з відродження та підтримки святині не припиняються: проводяться реставраційні роботи, створюються нові релігійні споруди, реставрується чудотворна ікона, що забезпечує її постійне значення як місця духовної посвяти та паломництва тисяч вірян [12].

Село Прилбичі має важливе соціокультурне значення для греко-католиків через його зв'язок з митрополитом Андреем Шептицьким та його родиною. Це село увібрало в себе як старі, так і нові спогади про шанованого церковного лідера: залишки маєтку Шептицьких, такі як пам'ятний камінь і вціліла родинна гробниця, сусідять із новітніми спорудами, такими як нещодавно збудована церква УГКЦ та триваюча реконструкція музею митрополита. Історичне значення Прилбич пов'язане з родиною Шептицьких, яка оселилася в селі наприкінці XVIII століття. Тут митрополит Андрей

Шептицький провів свої юнацькі роки, і саме в Прилбичах визріло його покликання до священства. Родинний маєток з палацом і пишним парком був осередком культурної та інтелектуальної діяльності, де містилися музей, бібліотека, мистецькі колекції. Доброзичлива присутність родини Шептицьких поширювалася і на мешканців села, про акти щедрості та турботи яких жителі згадують донині. Незважаючи на цілеспрямовані спроби більшовиків стерти пам'ять про них, спадщина Шептицьких продовжує жити в Прилбичах, про що свідчать зусилля, спрямовані на відновлення родинного гробівця та вшанування їхнього внеску [24].

Старовинна сакральна архітектура, прикладом якої є дерев'яні церкви Яворівщини, вирізняється витонченими іконостасами, прикрашеними яворівським різьбленням, вишитими іконами, хоругвами та давньою іконографією, які ретельно збереглися. До соціокультурних сакральних пам'яток Яворівщини можна віднести численні старовинні церкви та дзвіниці у селах Мужилівці, Прилбичі, Старичі, Вижомля, Старичі, Коханівка, Любині, Дрогомишль, Кам'янобрід, Ліс та Середкевичі, які є пам'ятками архітектури місцевого значення, що демонструють багату спадщину регіону [8].

Історичні міста Яворів, Немирів, Краковець та Івано-Франківськ пропонують відвідувачам захоплюючі екскурсії в минуле завдяки своїй багатій історії та культурному значенню. Окрім того, варто відзначити, що Яворівщина виділяється своєю асоціацією з легендарними постатями, які або походили з цієї місцевості, або проживали тут. Зокрема, пам'ятники, присвячені видатним особистостям, прикрашають ландшафт, включаючи пам'ятники А. Шептицькому, М. Вербицькому та О. Маковою в Яворові, Ю. Липі в селі Іваники, Р. Шухевичу в Краківці та П. Андрусіву в Кам'янобродівському районі.

Зусилля, спрямовані на збереження історичної пам'яті, призвели до створення різноманітних музеїв та об'єктів культурної спадщини по всій області. Серед них музей-садиба О. Маковея в Яворові, шкільні музеї Ю.

Липи в Буніві, Р. Шухевича в Краківцях, П. Андрусіва в Кам'яноброді, церква-музей А. Шептицького в Прилбичах. Яворівщина має особливе значення в українській національній боротьбі, а Бунів слугував осередком діяльності УПА. У Буневі досі можна знайти залишки повстанських криївок, де колись працював відомий лікар Ю. Липа. Крім того, відреставрована криївка повстанців у селі Воля Любінська є свідченням ролі регіону в русі опору. Меморіальні поховання воїнів УПА в місті Яворові та селі Бунів ще більше підкреслюють історичну важливість району [34]. Особливої уваги в контексті культурної характеристики Яворівщини заслуговує і її центр - Яворів, місто, занурене в культурне багатство та історичне значення, пропонує безліч визначних пам'яток, які зачаровують відвідувачів своїм шармом та спадщиною. Серцем культурного ландшафту Яворова є його старовинні церкви, кожна з яких розповідає історію віри та майстерності. Церква Різдва Пресвятої Богородиці стоїть як свідчення української народної архітектури, з її монументальною присутністю та вишукано різьбленим іконостасом. Неподалік церква святих апостолів Петра і Павла випромінює простоту та елегантність, незважаючи на свою бурхливу історію занедбаності та реставраційних робіт. Тим часом, кам'яне диво церкви Святого Юра віддає данину поваги дизайну кінця XIX століття, зберігаючи в собі дорогоцінні реліквії та історичне минуле.

Окрім релігійних пам'яток, Яворів може похвалитися культурними установами, які демонструють яскраву спадщину міста. Історико-етнографічний музей «Яворівщина» дає змогу зазирнути в минуле регіону, демонструючи артефакти від предметів побуту до старовинного одягу. Садиба-музей Осипа Маковея вшановує життя і творчість видатного українського письменника, пропонує зазирнути в його особистий світ. Для відвідувачів, які цікавляться військовою історією, Музей військової історії Яворівського району пропонує захоплюючу подорож у часі з експонатами, що розповідають про жертвність і доблесть солдатів минулого

і сьогодення. Тим часом, гімназія «Рідна школа» слугує маяком освіти та просвітництва, сприяючи глибокому зв'язку з культурним корінням Яворова.

У самому центрі міста знаходиться площа Ринок, яка є свідченням духу Яворова, прикрашена пам'ятниками, що вшановують видатних діячів та відображають інтелектуальну та культурну спадщину міста. Неподалік розташований Народний дім Яворова, який слугує центром мистецького самовираження, де відбуваються вистави та виставки, що демонструють яскраве культурне життя Яворова. Архітектурні пам'ятки, такі як Яворівська ратуша та загадкові Яворівські підземелля, додають шарів інтриги до привабливості міста, а найдовший «Яворівський розпис» наповнює вулиці яскравими барвами та традиціями. У Яворові кожен кут вулиці, кожна будівля, кожен пам'ятник розповідає свою історію, запрошуючи відвідувачів заглибитися в багатий калейдоскоп культури та історії, забезпечуючи незабутні враження для всіх, хто блукає його старовинними вулицями [3].

Згідно з офіційними документами, культурна інфраструктура Яворівщини складається з різних установ, що фінансуються як з державного, так і з місцевого бюджетів. Серед них є культурні та освітні заклади з різними завданнями, але всі вони відіграють важливу роль у збереженні, відродженні та розвитку народного мистецтва та культури. Станом на червень 2016 року в регіоні налічувалося 69 Народних домів, 69 бібліотек-філій, 5 музеїв, а також Яворівська та Новояворівська школи мистецтв. Кожна установа відіграє певну роль у збереженні, розвитку та популяризації народного мистецтва, культури та майстерності. Один з найстаріших закладів регіону, державний навчальний заклад «Художнє професійно-технічне училище ім. Й. П. Станька», веде свою історію від заснування Забавкарської школи у 1896 році. За свою 120-річну історію училище плекало народне мистецтво і творчість, випускаючи кваліфікованих фахівців, які зробили значний внесок у різні галузі, зокрема, мистецтво, меблеве виробництво та освіти. Історико-етнографічний музей «Яворівщина» має бурхливу історію, яка пройшла через три різні періоди, що відображають

зміну ідеологій та суспільні зрушення. Заснований у 1931 році членами гуртка «Рідна мова», музей спочатку розміщувався у приміщенні яворівської гімназії «Рідна школа». Пізніше він зазнав ідеологічного тиску за радянських часів, що призвело до його закриття приблизно в 1970-х роках. Однак 22 серпня 2002 року його знову відкрили, наголошуючи на історичному та етнографічному збереженні. Так само Музей художньої обробки дерева, створений у 1977 році, висвітлює професійні досягнення викладачів та учнів середнього міського професійно-технічного училища № 14. Перейменований у 2010 році на Музей історії декоративно-прикладного мистецтва Яворівщини, він продовжує відзначати багату спадщину регіону. ГО «Товариство краєзнавців Яворівщини «Гостинець» відіграє ключову роль у краєзнавчих дослідженнях та промоції туризму. Завдяки своєму мультидисциплінарному підходу організація сприяє розвитку громад, збереженню родинних традицій та просуванню українського етнотуризму. Крім того, нещодавні доповнення до культурного ландшафту району, такі як інтеграційний музей, створений у грудні 2016 року, ще більше збагачують культурне розмаїття регіону. Співпраця з професійними митцями та народними умільцями підкреслює важливість збереження та розвитку культурних традицій [28].

Однак, незважаючи на своє культурне багатство, Яворівщина стикається з потенційними викликами у культурній сфері. Зусилля зі збереження історичних пам'яток та природних заповідників потребують постійних інвестицій та залучення громади для забезпечення їхньої довгострокової життєздатності. Крім того, для збереження природних ресурсів та культурної ідентичності регіону необхідний баланс між економічним розвитком та збереженням довкілля. На думку автора, саме спільні ініціативи між місцевою владою, природоохоронними організаціями та зацікавленими сторонами матимуть вирішальне значення для вирішення цих проблем та сприяння сталому культурному розвитку регіону.

Підсумовуючи зазначимо, що Яворівщина виступає перспективним культурним центром завдяки своєму стратегічному розташуванню, різноманітним природним ландшафтам та потужній соціально-економічній інфраструктурі. Протягом років регіон пережив значне зростання виробничих потужностей, економічне відродження та експортний потенціал. Прикордонне розташування регіону, велика територія та ефективна транспортна мережа сприяють його економічній життєздатності та доступності. Багата на мінеральні, земельні, водні та лісові ресурси Яворівщина пропонує широкі можливості для розвитку сільського господарства, лісозаготівлі та екологічного туризму. Наявність численних природоохоронних територій підкреслює прихильність місцевої влади до збереження біорізноманіття та сталого туризму.

Чисельні культурні пам'ятки слугують освітніми центрами та джерелами для обізнаності, зберігаючи історичну пам'ять та природну спадщину регіону. Крім того, Яворівщина може похвалитись значною кількістю пам'яток, які приваблюють туристів рекреаційною діяльністю та можливостями для духовного паломництва. Соціокультурне значення регіону тісно пов'язане з історичними постатями, культовими церквами та шанованими місцями. Музеї та об'єкти культурної спадщини, розкидані по всій території, дають змогу ознайомитися з місцевими традиціями, фольклором та роллю регіону в українській національній боротьбі. Ці аспекти разом сприяють культурному багатству та ідентичності Яворівщини, позиціонуючи його як визначне місце для відвідувачів, які прагнуть дослідити різноманітну спадщину України.

Висновки до розділу I

Отже, проведений аналіз свідчить про надзвичайну важливість імплементації ефективних регіональних практик та збереження культурного розмаїття регіону в сучасному суспільстві, особливо у світлі глобалізаційних тенденцій до стандартизації. Зважаючи на це, доречним видається

фокусування уваги державної політики на необхідності збереження культурних здобутків та підтримки розмаїття для прогресивних суспільних перетворень. Дослідження підкреслює життєво важливу роль культурних практик у різних аспектах суспільного життя, оскільки вони є джерелом передання цих аспектів включаючи мову, звичаї, мистецтво та повсякденну рутину майбутнім поколінням. Як наслідок це призводить до формування як індивідуальної, так і колективної ідентичності. Зважаючи на це, практики потребують ретельного розгляду та уваги в сучасному дискурсі.

Вивчення регіональних культурних практик в Україні виявляє розмаїття інституцій та ресурсів, хоча й з постійною нерівністю у доступі до них. Незважаючи на виклики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю, зусилля, спрямовані на сприяння культурній інклюзивності, залишаються вирішальними для розбудови більш справедливого суспільства. Визнаючи еволюцію культурного творення в рамках нової інформаційної парадигми, автор зосереджує увагу на необхідності підтримки інноваційних практик, які адаптують традиційні регіональні форми культурного самовираження до сучасного контексту. Поширення культури інновацій в дусі епохи у культурній політиці видається важливим для просування соціально-економічного розвитку України вперед. Результати дослідження дають підстави автору запропонувати інтеграцію культурної політики з ширшими соціальними стратегіями з метою вирішення багатогранних викликів, що стоять перед сучасним українським суспільством. Визнавши культуру стратегічним активом на рівні державної політики, Україна може ефективно використовувати свій творчий потенціал для зміцнення соціальної згуртованості та прогресу.

Яворівщина виділяється як перспективний культурний центр, що характеризується своїм стратегічним розташуванням, різноманітними природними ландшафтами та потужною соціально-економічною інфраструктурою. Розташований на перехресті різних географічних регіонів, включаючи Карпати, Полісся, Поділля та Розточчя, регіон має вигідне

стратегічне розташування, яке сприяє економічному зростанню та розвитку. Створення регіону як спеціальної економічної зони у 1999 р. суттєво сприяло збільшенню виробничих потужностей, економічному відродженню та експортному потенціалу в різних галузях промисловості, включаючи харчову, хімічну, легку та виробництво будівельних матеріалів.

Завдяки багатим природним ресурсам, включаючи родовища корисних копалин, родючі сільськогосподарські землі та великі лісові масиви, Яворівський район має сильну сільськогосподарську спрямованість, з широкими можливостями для землеробства та тваринництва. Крім того, ліси регіону пропонують економічні перспективи для виробництва деревини та вторинних лісових послуг. Наявність природоохоронних територій, таких як природний заповідник «Розточчя» та Яворівський національний природний парк, підкреслює прихильність регіону до збереження природи та сталого туризму. Ці природні заповідники не лише сприяють екологічному розмаїттю регіону, але й пропонують можливості для екологічного туризму та рекреаційної діяльності, приваблюючи відвідувачів звідусіль.

Яворівщина може похвалитись численною кількістю історико-культурних пам'яток, які слугують сховищами багатой спадщини регіону. Від старовинних церков і дерев'яної архітектури до музеїв та історичних пам'яток, кожен об'єкт розповідає історію віри, майстерності та стійкості. Чітко простежується зв'язок регіону з легендарними постатями та його роль в українській національній боротьбі, що, у свою чергу, ще більше посилює його культурне значення.

Незважаючи на своє культурне багатство, Яворівський район стикається з потенційними викликами, включаючи необхідність постійних інвестицій у збереження історичних пам'яток та природних заповідників. Однак ці виклики також створюють можливості для спільних ініціатив між місцевою владою, природоохоронними організаціями та зацікавленими сторонами з метою сприяння сталому культурному розвитку в регіоні, зберігаючи його природні ресурси та культурну ідентичність. Отож

Яворівщина постає як яскравий культурний центр, що поєднує в собі природну красу, історичне значення та економічну життєздатність. Завдяки різноманітним пам'яткам і прагненню до сталого розвитку, регіон має всі можливості для того, щоб і надалі приваблювати відвідувачів і зберігати різноманітну спадщину України для майбутніх поколінь.

РОЗДІЛ II. НАЙБІЛЬШ ПОМІТНІ КУЛЬТУРИ ЯВИЩА РЕГІОНУ.

2.1. Яворівський пиріг та яворівська іграшка як форма популяризації регіональної кухні та культури

Культурна спадщина є універсальним свідченням багатого розмаїття людської цивілізації, довговічною спадщиною, яка пов'язує покоління та формує колективну ідентичність. Поняття «культурна спадщина» охоплює різні виміри та є внутрішньою сутністю самого людства. В українському контексті, який відомий своєю багатою культурною спадщиною, культурна спадщина має величезне значення, слугуючи відображенням етосу нації та сприяючи формуванню її ідентичності. Культурна спадщина України та її регіонів, охоплюючи як матеріальні, так і нематеріальні елементи, охоплює багатство артефактів, пам'яток і ландшафтів, які з часом зберегли свою автентичність та етнокультурну самобутність. Оскільки покоління приходять і відходять, саме дух народу, проявлений у народній творчості, залишається свідченням його існування. Вивчення та популяризація етнічних мистецьких традицій відіграє ключову роль у збереженні української культури та сприянні мистецькому новаторству. Розуміючи та шануючи свою унікальну культурну спадщину, українці підтверджують своє історичне право на незалежну державу, виховують у собі стійку національну свідомість і патріотизм. Сьогодні такі міжнародні організації, як ООН та ЮНЕСКО, виступають за інтеграцію етнокультурної освіти в основні навчальні програми та захист культурної спадщини. В епоху, сповнену конфліктів і невизначеності, збереження культурної спадщини набуває особливого значення, охороняючи цінні артефакти від руйнівних наслідків війни та забезпечуючи їх передачу майбутнім поколінням.

Широке поширення культурних цінностей і визнання окремих осіб і груп, відданих збереженню культури, є першорядними. Усі зусилля щодо захисту та популяризації культурної спадщини слугують маяком надії у бурхливі часи, зберігаючи колективну пам'ять людства для нащадків.

Розглядаючи глобальну важливість збереження культурної спадщини, стає очевидним, що успішні зусилля у цій сфері слугують не лише засобом збереження минулого, а й променем надії у неспокійні часи. Переходячи від цієї широкої перспективи до більш локального контексту, приклад Яворівщини постає переконливим прикладом ефективної популяризації регіональної культури. Однією із найбільш відомих пам'яток регіональної культури Яворівщини є славнозвісний яворівський пиріг. Доречним є згадати, що 07 лютого 2022 року провідні шеф-кухарі України та представники влади зібралися разом, щоб підтримати Маніфест, спрямований на відродження української кухні, її популяризацію у світі, відкриття старовинних рецептів та розвиток внутрішнього гастротуризму. Основна мета Маніфесту - підняти кулінарний профіль України на світовій арені, зберігаючи та актуалізуючи при цьому національні кулінарні традиції. Незважаючи на те, що українська кухня є відносно недослідженою, вона має величезний потенціал, щоб стати однією з найкращих у світі [37].

Слід зазначити, що вже влітку 2022 року традицію приготування яворівського пирога було внесено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України [23]. Варто відзначити, що шлях до цього включення був доволі тривалим. Окрім численних згадок у регіональних та національних медіа про страву, відбувались конкретні заходи з популяризації. Для прикладу у 2020 році вперше відбулись Розточанські фестини – фестиваль, присвячений яворівському пирогу. Ця знакова страва, широко відома не лише на Яворівщині, а й у всій Галичині, і має таке значення в місцевих кулінарних традиціях. Наприклад, у Городоцькому районі вона є основним продуктом на весіллях і традиційною стравою, яку подають студентам. Так само мешканці Щирця переконані, що пиріг виник саме там, а в Золочеві та Радехові він також посідає чільне місце. Характеризуючись своєю ритуальною природою, картопляно-гречаний пиріг займає центральне місце у важливих церемоніях. Він часто є обов'язковою стравою під час різдвяних та великодніх свят, а великі пироги зазвичай

готують у п'ятницю для споживання разом із борщем або неквапливо їдять у вихідні. Поява цього пирога в регіоні, можливо, пов'язана з великою кількістю гречки у Східній Галичині, хоча картопля з'явилася порівняно пізно. Історики припускають, що знайомий нам яворівський пиріг, ймовірно, сформувався близько 150 років тому, відображаючи кулінарну еволюцію регіону [32]. Варто відзначити, що наступним кроком визнання культурної спадщини є визнання ЮНЕСКО. З метою досягнення цієї вершини здійснюється активна робота з популяризації цієї страви серед туристів. Для прикладу у жовтні 2022 року Управління туризму та курортів Львівської обласної державної адміністрації у співпраці з Інститутом галицької кухні провели захід, спрямований на презентацію перевіреного часом кулінарного шедевр Львівщини - Яворівського пирога. Під керівництвом В. Поліщука, кулінарного дослідника та ресторанного маркетолога, учасники мали завдання розробити слогани та стратегії для просування яворівського пирога. Серед творчих напрацювань були такі слогани, як «Візьми мене з собою», «Він твій!» та «Секретний інгредієнт борщу».

За словами Т. Маселка, PR-директора !FEST, пиріг є невід'ємною частиною кулінарного ландшафту Львівщини, його шанують на сімейних святкуваннях і пропонують різноманітні рецепти на будь-який смак. Управління туризму та курортів має на меті підвищити статус яворівського пирога як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, позиціонуючи його як кулінарну ікону. У планах – розробка дорожньої карти для отримання визнання ЮНЕСКО та популяризація пирога в ресторанах і домогосподарствах по всій країні. На думку керівника департаменту, яворівський пиріг може стати візитною карткою української кухні, привабливою як для туристів, так і для місцевих жителів. Під час зустрічі з'явилося багато ідей щодо просування пирога, починаючи від рекламних роликів і закінчуючи сувенірною продукцією, з планами розміщення ресторанів-учасників на рекламних матеріалах. У майбутньому основна увага буде зосереджена на доопрацюванні цих пропозицій та розробці

комплексних стратегій для представлення яворівського пирога різним аудиторіям. При цьому експерти висловили оптимізм щодо майбутнього, передбачаючи появу білбордів, карт і, можливо, навіть спеціального телесеріалу, присвяченого улюбленій страві [38. с/ 48] Така політика популяризації безперечно дає свої плоди. Про яворівський пиріг зараз відомо вже по всьому світу. Підтвердження цього можемо знайти і у закордонних джерелах. Відомий міжнародний веб-портал «Kitchen Epiphanies» опублікував відповідну статтю з рецептом яворівського пирога [38]/ Влітку 2023 року у Единбурзі відбувся фестиваль української кухні зі згадкою та дегустацією славнозвісних пирогів [38]. На думку автора, така політика популяризації потенційно призведе до омріяного включення яворівського пирога до списку нематеріальної спадщини ЮНЕСКО.

На фестивалі їжі, що відбудеться в центрі Единбурга, відвідувачі матимуть змогу насолодитися «традиційними смаками» України, отримуючи справжнє гастрономічне задоволення під час «занурюючого вечора», який завершиться концертом, що об'єднає шотландську та українську культуру. Ця унікальна подія під назвою «Intertwined», яка є «занурюючим та неповторним» заходом, відбудеться в історичній Церкві святого Кутберта 3 червня. У відвідувачів буде можливість скуштувати автентичні, традиційні страви, приготовані командою талановитих шеф-кухарів. Цей ярмарок є частиною більшого благодійного заходу, метою якого є підтримка народу України у зв'язку з триваючим конфліктом з Росією. Пізніше того ж вечора, на тому ж місці, відбудеться концерт «Intertwined Melodies», який об'єднає українську та шотландську культури. Напередодні заходів організатори заявили: «Наша команда талановитих шеф-кухарів, Наталі Лялюк та Діана з пекарні Diana's Delicious Bakery, ретельно готуватимуть вишукані страви, демонструючи суть традиційної української кухні. Страви готуватимуться з автентичних, місцевих інгредієнтів, кожна з яких буде справжнім свідченням кулінарної майстерності України. Пекарня Diana's Delicious Bakery в Единбурзі славиться своєю широкою різноманітністю тортів, кексів та

солодоців для будь-якої нагоди». Організатори також додали: «Ми пишаємося тим, що представляємо унікальну співпрацю між українськими біженцями та шотландцями, видатними митцями, які об'єднали свої зусилля задля великої мети. Ви будете зворушені історією Світлани Іняковієне, організаторки заходу, чий брат перебуває на фронті. Це неймовірна історія людської підтримки, самопожертви та сили». Особливе місце на фестивалі буде відведено демонстрації елементів культурної спадщини Яворівщини. Наталі Лялюк, відома українська народна художниця, організаторка фестивалів та дослідниця культурної спадщини, під час концерту "Intertwined Melodies" розповість гостям про унікальний яворівський традиційний декоративний розпис і смачний яворівський пиріг. Ці елементи є знаковими для регіону Яворівщини та відображають багатство української культурної спадщини. Таким чином, фестиваль їжі в Единбурзі обіцяє стати незабутньою кулінарною подорожжю, що принесе традиційні смаки України та зміцнить культурні зв'язки між народами, водночас підтримуючи благородну справу. Презентація елементів культурної спадщини Яворівщини підкреслює важливість збереження та популяризації таких традиційних практик, як яворівський розпис і яворівський пиріг, що сприяє приверненню уваги до культурного багатства цього регіону [50].

Іншим вдалим прикладом популяризації регіональної культури є яворівська іграшка. Згідно з наказом Міністерства культури та інформаційної політики від 06 липня 2022 року мистецтво виготовлення яворівської дерев'яної забавки було внесено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України [23]. Це рішення відображає довгий шлях, який вдалось пройти регіону для визнання власної культурної спадщини.

Яворівська іграшка має важливе культурне значення, оскільки чимало майстрів і зараз прагнуть відродити цю 400-річну традицію. Ці майстри прагнуть не лише зберегти ремесло, але й протистояти засиллю на ринку низькоякісних китайських іграшок. Виготовлені з осики, яка, за повір'ям,

відганяє зло, ці іграшки несуть у собі символічну талісманну силу, яку традиційно дарують дітям, щоб захистити їх від біди. Вибір матеріалів та яскравий стиль розпису, відомий як «вербівка», з характерними мотивами вербових гілочок, не лише додає естетичної привабливості, але й відображає історичний зв'язок регіону з його природним оточення [25]. Найбільшого розквіту мистецтво іграшок досягло у XVIII столітті, а у XIX столітті Яворів став визначним центром цього ремесла. Історичні записи свідчать, що в цей час у Яворові 86 родин активно займалися іграшковим виробництвом, спільно виготовляючи тисячі іграшок щороку. До 1940-х років іграшки стали повсюдними на місцевих ринках та церковних ярмарках, що свідчить про їхню популярність. Ця історична спадщина збереглася завдяки ретельно відібраним чорно-білим фотографіям, на одній з яких зображено невідому особу, що продає іграшки біля сучасного театру імені Марії Заньковецької у 1943 році.

На одній особливо інтригуючій світлині зображено анонімного майстра, який старанно виготовляє іграшку, підписану просто «невідомий». Однак несподіване одкровення сталося, коли відвідувач виставки впізнав у таємничій постаті Василя Гдулю, ключову фігуру в організації мистецького виробництва у 1930-х роках. Спроби Гдулі впорядкувати виробництво іграшок та усунути посередників зрештою зазнали невдачі, що підкреслює складну динаміку дистрибуції яворівських іграшок. Варто відзначити і складні механізми цих іграшок, які демонструють ретельну майстерність, необхідну для їх складання. Незважаючи на позірну простоту конструкції, кожна іграшка містить численні дротяні кріплення, що з'єднують окремі елементи, що свідчить про трудомісткий характер виготовлення іграшок. Збереження яворівської традиції виготовлення іграшок залежить від дотримання притаманних їй «законів» і «правил», що забезпечують автентичність і цілісність.

Збереження самобутнього стилю розпису яворівських іграшок є першочерговим, при цьому майстриня О. Когут наголошує на важливості

простоти та спонтанності у процесі розпису. Вона застерігає від відхилення від ustalених норм, наводячи приклади, коли надмірні зміни ставлять під загрозу автентичність іграшки. Традиційні яворівські техніки розпису, що характеризуються плоскими, профільними силуетами та яскравими кольорами, мають бути ретельно збережені, щоб зберегти культурну цінність іграшки. Майстри також розповідають про еволюцію техніки розпису іграшок у часі: від природних барвників до сучасних акрилових фарб. Технологічні нюанси, такі як використання анілінових фарб у повоєнний період, дають цінну інформацію для датування цих артефактів. Незважаючи на виклики, які стоять перед збереженням яворівської іграшки, львівські майстри залишаються відданими своїй справі, і планують видати брошуру про майстрів, які продовжують підтримувати цю заповітну традицію. Крім того, яворівські іграшки здобули міжнародне визнання: прикраси за їхніми мотивами прикрашають різдвяні ялинки у таких престижних місцях, як Ватикан, підкреслюючи неминущу привабливість цих народних скарбів [45].

Популяризація регіональної культури знайшла своє місце і у місцевій політиці. У пошуках стратегічних орієнтирів розвитку Яворівського району до 2020 року, як і в XIX столітті, увага влади була спрямована на народні художні промисли. У жовтні 2016 року під час IX сесії Яворівської районної ради VII скликання було схвалено «Стратегію розвитку Яворівського району на період 2016-2020 років» за авторством М. Петрова. Ця стратегія підкреслила значення різних форм народного мистецтва у потенційному виведенні регіону з економічного занепаду. До них належать яворівська різьба, яворівська іграшка, яворівська писанка, яворівська вишивка, рогозоплетіння, яворівська кераміка, ткані тканини з яворівським тисненням [28].

Окремої уваги заслуговує і проведення тематичного фестивалю «Яворівська забавка», який традиційно проводиться у с. Івано-Франкове з 2011 року [35]. Фестиваль пропонує місцевим жителям широкі можливості продемонструвати свій досвід у декоративному мистецтві, відточити

практичні навички та розкрити нові таланти. Крім того, захід надає можливість організувати майстер-класи з випікання смачного яворівського пирога, що сприяє зміцненню почуття єдності та сили в нашій громаді, роблячи її справді унікальною. Справжнім знаком якості стало міжнародне визнання, яке виразилось у публікації інформації про фестиваль на сайті Європейської асоціації фестивалів [51]. Варто відзначити, що відродження та популяризація традиції яворівської іграшки відкриває багатообіцяючі перспективи для збереження української культурної спадщини та сприяння економічному зростанню. Визнана частиною нематеріальної культурної спадщини України, традиція яворівської іграшки має величезне історичне значення, що сягає корінням у XV століття. Це визнання створює платформу для підвищення обізнаності про важливість традиції та її роль у формуванні української культурної ідентичності.

Зі зростанням інтересу до традиційних ремесел існує потенційний ринок збуту для яворівських іграшок як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Стратегічні ініціативи, спрямовані на розвиток туризму, сувенірних ринків та культурних подій, можуть підвищити економічну життєздатність виробництва яворівської іграшки. Крім того, використання сучасних технологій та інновацій у дизайні та техніці виробництва може розширити доступ яворівської іграшки до світової аудиторії, зберігаючи при цьому її автентичність.

Освітні програми та майстер-класи, присвячені яворівській іграшці, можуть сприяти вихованню нового покоління майстрів. Співпраця зі школами, культурними установами та центрами професійно-технічної освіти може забезпечити шляхи для розвитку навичок та передачі знань. Взаємодія з місцевими громадами через фестивалі, виставки та культурні заходи може сприяти вихованню гордості за місцеву спадщину і традиції, забезпечуючи їхню спадкоємність для майбутніх поколінь. Крім того, міжнародна співпраця та зусилля культурної дипломатії можуть підвищити авторитет яворівської іграшки на світовій арені. Партнерство з міжнародними

організаціями, музеями та культурними обмінами може продемонструвати майстерність та культурне значення яворівської іграшки різноманітній аудиторії [31].

Результати дослідження автора свідчать, що яворівський пиріг та яворівська іграшка слугують потужними засобами популяризації регіональної кухні та культури, втілюючи сутність багатой спадщини Яворова. Ці знакові елементи не лише демонструють кулінарні традиції та ремісничу майстерність регіону, але й відіграють ключову роль у формуванні його культурної ідентичності та вихованні гордості за свою громаду. Внесення яворівського пирога та яворівської іграшки до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України свідчить про їхнє культурне значення та підкреслює їхню роль як культурних амбасадорів як на національній, так і на міжнародній арені. Це визнання підвищує їхній статус, позиціонуючи їх як символічних представників унікальних мистецьких традицій Яворова.

Завдяки стратегічним ініціативам, спрямованим на промоцію цих культурних особливостей, таким як фестивалі, заходи та співпраця з кулінарними та туристичними організаціями, культурна спадщина регіону виходить на перший план, приваблюючи аудиторію та викликаючи інтерес до кулінарних та мистецьких пропозицій регіону. Ці зусилля не лише сприяють збереженню культурної спадщини, але й мають відчутні економічні вигоди, стимулюючи розвиток туристичної та культурної індустрії в регіоні.

Більше того, багатогранний підхід, на думку автора, підкреслює взаємопов'язаність культурного, економічного, освітнього та технологічного вимірів у промоції та збереженні культурної спадщини Яворівщини. Ефективно використовуючи ці виміри, зацікавлені сторони можуть забезпечити довгострокову стійкість і життєздатність таких традицій, як яворівський пиріг та яворівська іграшка, гарантуючи їхню постійну актуальність і резонанс у сучасному світі. Яворівський пиріг та яворівська

іграшка слугують потужними символами регіональної ідентичності та гордості, втілюючи дух культурної спадщини регіону. Завдяки спільним зусиллям, спрямованим на популяризацію та збереження цих заповітних традицій, багату кулінарну та мистецьку спадщину Яворівщини можна відзначати та передавати наступним поколінням, що сприятиме подальшому збагаченню культурної спадщини України.

2.2. Традиційно-побутова культура регіону в системі сучасної культурної діяльності

Традиційно-побутова культура Яворівщини має глибокі історичні корені і відіграє значну роль у сучасній культурній діяльності України. Яворівщина, розташована в західній частині України, відома своїми унікальними народними традиціями, ремеслами та обрядами, які збереглися до наших днів і активно впливають на сучасну культурну діяльність регіону. Однією з найвідоміших складових яворівської культури є традиційне мистецтво різьблення по дереву та виготовлення яворівської іграшки. Яворівські різьбярі славляться своїми майстерними виробами, які відрізняються витонченістю, високою художньою цінністю та багатством орнаментальних мотивів. Яворівська іграшка, виготовлена з натурального дерева і розмальована яскравими фарбами, є символом регіону і популярним сувеніром. У сучасній культурній діяльності цей вид народного мистецтва активно популяризується через фестивалі, виставки та майстер-класи, що сприяє збереженню та розвитку традиційного ремесла. Традиційні свята та обряди Яворівщини також є важливим елементом культурної спадщини. Зокрема, місцеві обряди, пов'язані з народними святами, такими як Різдво, Великдень, Івана Купала, мають свої особливості та зберігають автентичні елементи. У сучасній культурній діяльності ці обряди відроджуються і набувають нових форм, залучаючи до участі не лише місцевих жителів, але й туристів. Організація етнографічних фестивалів та святкових заходів сприяє популяризації культурної спадщини Яворівщини та розвитку культурного

туризму. Яворівщина також славиться своєю кухнею, яка є важливим аспектом традиційно-побутової культури. Місцеві страви, такі як яворівський пиріг, мають давні рецепти і готуються з натуральних продуктів. Сучасна культурна діяльність активно використовує кулінарну спадщину для організації гастрономічних фестивалів та майстер-класів, що сприяє збереженню кулінарних традицій і залученню туристів.

Мовна культура та фольклор Яворівщини є ще одним важливим аспектом традиційної культури регіону. Діалекти, народні пісні, казки та легенди відображають історичний розвиток і духовний світ місцевого населення. Вивчення та популяризація фольклору через фольклорні ансамблі, театральні постановки та публікації сприяє збереженню та передачі культурної спадщини наступним поколінням. Важливу роль у збереженні та популяризації традиційно-побутової культури Яворівщини відіграють місцеві культурні установи, такі як музеї, будинки культури та творчі об'єднання. Вони організують численні заходи, спрямовані на відродження та підтримку народних традицій, залучають молодь до вивчення історії та культури свого краю. Активна співпраця з науковими установами, навчальними закладами та міжнародними організаціями сприяє розширенню можливостей для досліджень та розвитку культурних проектів. Традиційно-побутова культура Яворівщини є невід'ємною частиною сучасної культурної діяльності регіону та України в цілому. Вона сприяє формуванню національної ідентичності, зміцненню культурної самосвідомості та розвитку культурного туризму. Збереження та популяризація ремесел, обрядів, фольклору та кухні є ключовими завданнями сучасної культурної політики, що забезпечує збереження унікальної культурної спадщини Яворівщини для наступних поколінь. Традиційно-побутова культура Яворівщини є важливим елементом національної спадщини України, що відображає багатовіковий досвід, звичаї та традиції цього регіону. Її багатство та різноманітність виявляються у народних ремеслах, декоративному мистецтві, традиційному

одязі, календарній і родинній обрядовості, святковій їжі та сучасній популяризації цих елементів культури.

Яворівщина відома як важливий осередок виробництва народної дерев'яної іграшки. Це унікальне явище української культури охоплює різні види виробів, такі як музичні інструменти, меблі, знаряддя праці та господарський інвентар, посуд і кухонне начиння, іграшки у формі тварин тощо. Яворівська іграшка відрізняється специфічною технікою розпису, яка робить ці вироби впізнаваними та особливими. Людмила Герус у своїх дослідженнях детально описала ці елементи народного мистецтва, підкреслюючи їх значення для культурної ідентичності регіону. Яворівщина також славиться своєю керамікою та декоративним мистецтвом. У монографії К. Матейко «Народна кераміка західних областей Української РСР ХІХ–ХХ ст.» згадується про осередки гончарного виробництва у містах Яворів, Судова Вишня, Комарно, Городок. Вироби яворівських гончарів включають миски, пампушниці, близнюки, трійнята, каганці та баньки. Ці предмети не лише виконують утилітарні функції, але й відзначаються художньою декоративністю, що додає їм естетичної цінності. Одним з особливих елементів традиційного одягу жінок Яворівщини є «бавниця» – прямокутне домоткане полотнище, прикрашене геометричним стрічковим орнаментом. Центральна частина «бавниці», закладена у глибокі складки, творить високий обруч – «вінець». Жіночі сорочки були двох типів: довгі (додільні) і короткі, а чоловічі – майже до колін, носили поверх штанів, підперезуючи поясом. Спідниці-«мальованки» мали вибивані узорі, що створювало ефект «димків», роблячи їх унікальними і впізнаваними. Обрядово-звичаєвий фольклор Яворівщини охоплює як календарно-побутові, так і родинно-обрядові традиції. Є. Луцько у своїй кандидатській дисертації «Обрядово-звичаєвий фольклор Яворівщини» досліджує ці аспекти, зокрема риндзівки – архаїчні обхідні календарно-обрядові величальні пісні, які виконували хлопці дівчатам у Великодній понеділок. Ці обряди відображають глибокі культурні корені і допомагають зберегти традиції, що

передаються з покоління в покоління. Традиційна кухня Яворівщини відображає культурні особливості регіону. На Святвечір готували 12 страв, серед яких грибна підлива, розсіл із квашеної капусти, борщ з грибами та обрядовий білий хліб – «струшля», часто посипану маком. Великодні страви включали не лише паску, але й «бабу» – випічку з пшеничного борошна, замішаного з кисляком або молоком, маслом, яйцями та сметаною. Ці кулінарні традиції є важливою частиною святкових обрядів і продовжують підтримуватися в сучасних родинях.

Післявоєнний період став важливим етапом у підтримці та популяризації місцевої культури. Художні колективи та осередки, такі як «Просвіта», активно популяризували народну пісенність, мистецтво і ремесла, сприяючи збереженню культурної спадщини Яворівщини. Ці організації проводили різноманітні заходи, виставки та фестивалі, що допомагало зберегти та передати традиції наступним поколінням. Традиційно-побутова культура Яворівщини є невід'ємною частиною національної спадщини. Вона зберігається та розвивається завдяки активній підтримці громади та культурних установ, інтегруючись у сучасну культурну діяльність через ремесла, фольклор, мистецтво та освітні проекти. [6]

Яворівщина відома своєю багатою культурною спадщиною. Весільна обрядовість цього регіону є одним із яскравих прикладів збереження та розвитку традицій. Провідна зберігачка фонду народної вишивки Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України у Львові О. Багнюк-Кайда підкреслює важливість цієї теми у новій музейній експозиції, присвяченій традиційній сімейній обрядовості українців. У цьому розділі висвітлюються весільні обряди, які відзначаються своїм регіональним колоритом і багатою символікою. Весільна обрядовість Яворівщини, як і інших регіонів України, включає в себе різноманітні ритуали, костюмовані дійства, алегоричні діалоги та музично-пісенний супровід. Ці обряди починаються зі сватання і завершуються святковими забавами. Весільний обряд є найбільш насиченою архаїчними сакральними ритуалами подією, що

включає в себе багато елементів народної сценографії. Наприклад, обряд «запити» (допити чи визнавки) полягав у розвідці намірів батьків нареченої з боку родини нареченого. Завершується весільний обряд очіпчинами (розплітанням коси та покриванням голови нареченої очіпком) та калачинами, що відбувалися за місяць після весілля. Весільне вбрання та головні убори також мають велике значення у весільних обрядах Яворівщини. Наприклад, серпанок, що є варіантом намітки, носили на Лівобережній Україні. Цей головний убір виготовлявся з дуже тонкого, майже прозорого полотна і міг зав'язуватися на голові кількома десятками способів. Салба – традиційна жіноча прикраса на шию на Буковині, яку дівчинка отримувала на хрестини від хресного і заповнювала монетками упродовж дорослішання. На Львівщині корони, які використовували під час вінчання, робилися з картону, хоч на вигляд здавалися металевими. Весільні головні убори відрізнялися у різних регіонах України. У Яворівщині головні убори були стриманими і прикрашеними барвінком, тоді як на Буковині та в Центральній Україні вони були більш розкішними і багато декорованими. Очіпки, обов'язковий головний убір одружених жінок, мали різні форми і були важливим елементом жіночого вбрання.

Попри виклики сучасності, зокрема війну, весільні обряди та традиції залишаються невід'ємною частиною української культури. Оксана Багнюк-Кайда наголошує, що збереження народних традицій та обрядів є джерелом сили для українців, адже вони містять мораль, спадкоємність поколінь та світогляд, без яких неможливо зрозуміти справжню сутність культури. Весільні обряди, як свідчить практика, навіть під час війни залишаються актуальними і важливими, підтверджуючи стійкість і незламність українського народу. Весільна обрядовість Яворівщини є не лише важливим елементом культурної спадщини, але й символом стійкості та єдності українського народу.

Сучасні музейні експозиції, такі як у Музеї етнографії та художнього промислу у Львові, допомагають зберегти ці традиції для майбутніх поколінь, забезпечуючи їхнє відродження та популяризацію [4].

Однією зі складових традиційно-побутової культури Яворівщини є народне мистецтво, яке включає в себе декоративний розпис, вишивку, різьблення по дереву та виготовлення дерев'яних іграшок. В основі творчості місцевих майстрів лежать локальні традиції, які збереглися і розвиваються до сьогодні. Яворівська вишивка характеризується унікальними орнаментальними мотивами, які вирізняються своєю делікатністю та естетичним смаком. Вишивка стала невід'ємною частиною культурного спадку регіону, зберігаючи традиції і водночас адаптуючись до сучасних умов.

Декоративне мистецтво та побутова культура Яворівщини є важливими складовими національної спадщини України, відображаючи багатовіковий досвід і унікальні традиції цього регіону. Ці культурні аспекти не лише зберігають історичну пам'ять, але й продовжують відігравати важливу роль у сучасному житті місцевих громад.

Декоративне мистецтво Яворівщини включає в себе різні форми народної творчості, які відзначаються високим художнім рівнем і унікальними техніками виконання. Одним з найбільш відомих видів декоративного мистецтва цього регіону є розпис на дереві. Яворівські мальовані скрині, які виготовляються з XVIII століття, є яскравим прикладом цього мистецтва. Вони оздоблені барвистими рослинними та геометричними орнаментами, що символізують гармонію та процвітання. Ці скрині слугували не лише як предмети побуту, але й як весільні подарунки, що передавалися з покоління в покоління, зберігаючи традиції та символіку роду. Особливу увагу варто приділити яворівській дерев'яній іграшці, яка має глибокі корені та традиції. Ці іграшки, виготовлені з натурального дерева і розмальовані яскравими фарбами, вирізняються своєю простотою і водночас естетичною привабливістю. Вони часто зображують тварин, птахів

та побутові сцени, що відображають життя та світогляд місцевих жителів. Яворівські іграшки є не лише популярними серед дітей, але й цінуються як предмети народного мистецтва, які зберігають і передають культурні традиції регіону. Важливим елементом декоративного мистецтва Яворівщини є також яворівська вишивка. Вишивані рушники, сорочки та інші предмети побуту відзначаються багатством орнаментальних мотивів і високою технікою виконання. Орнаменти, які використовуються у вишивці, мають глибоке символічне значення, відображаючи природні явища, родинні зв'язки та духовні цінності. Вишивка є не лише прикрасою, але й важливим елементом культурної ідентичності, що зберігається і передається через покоління [27]. Декоративне мистецтво Яворівщини включає різні види творчої діяльності, серед яких художня обробка дерева, розпис, вишивка, ткацтво, гончарство та плетіння з природних матеріалів. Найбільш відомим є розпис на дереві, що включає декорування скринь, дитячих іграшок та інших побутових предметів. Яворівські мальовані скрині та народні забавки мають унікальні орнаменти та колорити, що відображають світосприйняття та естетичні ідеали місцевих майстрів. У творчості Наталії Дюг, художниці з Івано-Франкове, зберігаються традиції яворівського народного розпису, які вона поєднує з інноваційними техніками та матеріалами, створюючи картини на склі та текстилі [10].

Побутова культура Яворівщини включає в себе традиції та звичаї, пов'язані з повсякденним життям, облаштуванням житла, кулінарією та сімейними обрядами. Ці аспекти культури є важливими для розуміння історичного розвитку регіону та його культурної ідентичності. Житло яворівців традиційно було побудоване з дерева і відзначалося простотою та функціональністю. Інтер'єр таких будинків був скромним, але водночас затишним і добре організованим. Велика увага приділялася облаштуванню кухні, яка була центром родинного життя.

Традиційна кухня Яворівщини включала різноманітні страви, які готувалися з натуральних продуктів, вирощених на місцевих полях та садах.

Особливе місце в кулінарних традиціях займали обрядові страви, які готувалися на свята і сімейні урочистості. Наприклад, на Святвечір готували 12 страв, серед яких були грибна підлива, розсіл із квашеної капусти, борщ з грибами та обрядовий білий хліб – «струшля». Сімейні обряди також займають важливе місце в побутовій культурі Яворівщини. Традиції, пов'язані з народженням, весіллям та похоронами, збереглися з давніх часів і передаються з покоління в покоління. Весільні обряди, зокрема, вирізняються своєю багатсюжетністю і символічністю. Вони включають різноманітні ритуали, такі як сватання, вінчання та весільні забави, які супроводжуються піснями, танцями та традиційними стравами. Збереження і популяризація традиційно-побутової культури Яворівщини є важливим завданням сучасних культурних установ і громад. Музеї, етнографічні виставки, майстер-класи та фестивалі допомагають зберегти ці унікальні традиції і передати їх майбутнім поколінням. Вони не лише зберігають культурну спадщину, але й сприяють розвитку туризму, підвищуючи інтерес до регіону з боку як місцевих жителів, так і відвідувачів з інших куточків України та світу. Таким чином, декоративне мистецтво та побутова культура Яворівщини є важливими елементами культурної ідентичності регіону. Вони зберігають багатство традицій, передають їх з покоління в покоління і служать джерелом натхнення для сучасних митців та дослідників [27].

Побутова культура Яворівщини охоплює багато аспектів повсякденного життя, від архітектури до обрядів і традицій. Яворівська вишивка посідає важливе місце у побутовій культурі регіону. Вона характеризується стрічковими, букетними та «вазонними» композиціями з домінуючими червоно-помаранчевими кольорами. Унікальні орнаменти яворівського гапту (гладі) та бавничкової вишивки відрізняються поєднанням різних технік, таких як гладь, стебнівка, хрестик та півхрестик. Ці вишивки відображають різноманітність вбрання, включаючи весільні та святкові костюми, а також одяг для повсякденного використання [10].

Традиційно-побутова культура Яворівщини багата на різноманітні ремесла та види народного мистецтва, серед яких особливе місце займають ремесла та вишивка. Ці елементи культури є невід'ємною частиною життя місцевого населення і відображають багатовікові традиції та мистецьку майстерність регіону. Ремесла Яворівщини включають різні види творчої діяльності, що збереглися і розвиваються протягом століть. Основні види ремесел, які характерні для цього регіону, включають деревообробку, гончарство, плетіння з лози та виготовлення іграшок. Деревообробка є одним з найбільш розвинених ремесел на Яворівщині. Місцеві майстри відомі своєю майстерністю у різьбленні та розпису на дереві. Яворівські скрині, оздоблені різьбленими орнаментами і яскравими розписами, є одними з найвідоміших виробів цього виду мистецтва. Вони не лише служать як предмети побуту, але й мають високу художню цінність. Яворівські іграшки, виготовлені з дерева і розмальовані яскравими фарбами, також є популярними і відомими далеко за межами регіону. Ці іграшки, зокрема конячки, візочки, пташки та інші фігурки, відзначаються своєю простотою і естетичною привабливістю. Вони не лише розважають дітей, але й служать засобом передачі культурних традицій.

Гончарство має давні традиції на Яворівщині. Місцеві гончарі виготовляють різноманітний посуд, який відзначається не лише функціональністю, але й естетичною привабливістю. Серед типових виробів можна знайти миски, глечики, горщики та інші предмети побуту. Орнаментація посуду виконується за допомогою ритих візерунків, а також кольорових ангобів і поливи, що додають виробам особливого колориту. Плетіння з лози є ще одним традиційним ремеслом Яворівщини. Вироби з лози, такі як кошики, капелюхи, доріжки, мати та інші предмети, мають високу міцність і естетичну привабливість. Ці вироби часто використовувалися у побуті та на ринках, забезпечуючи додатковий дохід для місцевих жителів.

Вишивка є одним із найважливіших елементів традиційної культури Яворівщини. Вона відзначається своєю багатогранністю та високим художнім рівнем. Місцеві майстри використовують різні техніки вишивання, серед яких найбільш поширеними є гладь, стебнівка, хрестик та півхрестик. Яворівська вишивка відрізняється яскравими орнаментами, що мають глибоке символічне значення. Орнаменти часто включають геометричні та рослинні мотиви, які символізують гармонію, процвітання та благополуччя. Основними кольорами у вишивці є червоний, чорний, білий та синій, які створюють контрастні та гармонійні поєднання. Одним з характерних видів вишивки Яворівщини є стрічкова вишивка, яка використовується для прикраси одягу та побутових предметів. Вишиті рушники, сорочки, серветки та інші предмети побуту відзначаються своєю естетичною привабливістю та високою майстерністю виконання. Особливе місце у традиційній культурі займає весільна вишивка. Вишиті весільні рушники та сорочки є невід'ємною частиною весільного обряду, вони символізують єдність і благословення для молодят. Кожен елемент орнаменту має своє значення і передає побажання щастя, здоров'я та процвітання. Ремесла та вишивка Яворівщини є важливими складовими традиційно-побутової культури цього регіону. Вони відображають багатовікові традиції, високу майстерність і художній смак місцевих майстрів. [10]

Висновки до розділу II

Традиційно-побутова культура Яворівщини є унікальним та цінним надбанням української національної спадщини, що відображає багатовіковий досвід, мистецькі традиції та культурні особливості регіону. Вона включає в себе різноманітні ремесла, декоративне мистецтво, вишивку, весільні обряди та побутові традиції, кожен з яких є важливим елементом культурної ідентичності яворівців. Декоративне мистецтво Яворівщини, зокрема розпис на дереві та яворівська іграшка, відзначається своєю унікальністю та художньою цінністю. Яворівські майстри зберегли і розвинули традиції

розпису, які передаються з покоління в покоління, використовуючи їх як засіб вираження своєї культурної ідентичності. Ремесла Яворівщини, такі як деревообробка, гончарство та плетіння з лози, відіграють важливу роль у збереженні та розвитку традиційної культури регіону. Вироби місцевих майстрів мають високу художню та утилітарну цінність, що сприяє збереженню ремісничих традицій та популяризації їх серед широкого загалу. Вишивка є одним з найяскравіших елементів культурної спадщини Яворівщини. Вона відзначається багатством орнаментальних мотивів та технік, що використовуються для прикраси одягу, побутових предметів та весільних атрибутів. Яворівська вишивка має глибоке символічне значення, передаючи через свої орнаменти побажання щастя, здоров'я та процвітання. Весільна обрядовість Яворівщини, з її багатосюжетністю та символічністю, є важливою частиною традиційно-побутової культури регіону. Вона включає різноманітні ритуали, костюмовані дійства, музично-пісенний супровід.

РОЗДІЛ III. НОВІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА СТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.

3.1. Специфіка використання пісенної (вокально-хорової традиції) в популяризації регіональної культурної спадщини Яворівщини

Пісенна (вокально-хорова) традиція Яворівщини є невід'ємною складовою регіональної культурної спадщини, що активно використовується для її популяризації. Важливість цієї традиції полягає у здатності залучати широкі верстви населення до культурного життя, зберігаючи і передаючи з покоління в покоління національну ідентичність і культурні цінності. Вивчення й аналіз розвитку хорового мистецтва Яворівщини дозволяють зрозуміти специфіку його впливу на регіональну культуру. Яворівщина має багаті традиції хорового співу, які розпочалися ще у XIX столітті.

Початки хорової організації сягають 80-х років XIX століття, коли семінарист Супрун заснував чотириголосий церковний чоловічий хор у селі Наконечне. Цей хор проіснував до першої світової війни і виступав на численних культурних заходах, таких як концерти у честь Тараса Шевченка і Михайла Вербицького. Після першої світової війни хорове мистецтво продовжувало розвиватися завдяки активній діяльності таких диригентів, як Іван Харамбура, Михайло Горницький та інші. У 1916 році був заснований жіночий хор, який став основою для створення мішаного хору в 1920-25 роках. Цей хор активно виступав на різних концертах, зокрема в річниці Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Вербицького. Особливу роль у популяризації хорового мистецтва відігравали культурно-просвітницькі товариства, такі як «Боян» і «Просвіта». Ці організації не лише підтримували хорові колективи, але й сприяли їхньому розвитку, організовуючи концерти, конкурси та інші культурні заходи. Наприклад, хор «Боян» опрацював цікавий репертуар і дав численні концерти у Яворові та інших населених пунктах регіону, пропагуючи хорову класику та народну пісню. Важливими

сучасними ініціативами стали різноманітні фестивалі та культурні заходи, що продовжують традиції хорового співу. Наприклад, Перший районний родинний фестиваль «Yavoriv Family Day» під гаслом «Щаслива родина – квітуча Україна!» став важливим кроком у популяризації родинних цінностей через хорове мистецтво. Цей захід включав концерти місцевих колективів, майстер-класи та інші розважальні програми, що залучили до участі велику кількість мешканців регіону.

Третій фестиваль Яворівської забавки та гастротур «Свято Вареника» також сприяли збереженню та популяризації культурної спадщини Яворівщини, поєднуючи традиційні ремесла, кулінарні традиції та музичне мистецтво. Під час цих заходів проводилися майстер-класи з розпису яворівської забавки, виготовлення ляльки-мотанки та розпису пряників, що дозволило відвідувачам активно залучатися до культурного процесу. Пісенна (вокально-хорова) традиція Яворівщини є важливим елементом регіональної культурної спадщини, яка активно використовується для її популяризації. Завдяки багатій історії, підтримці культурних товариств та сучасним ініціативам, хорове мистецтво залишається живим і актуальним, сприяючи збереженню національної ідентичності та культурних цінностей [30].

Пісенна (вокально-хорова) традиція відіграє важливу роль у популяризації регіональної культурної спадщини Яворівщини, особливо через гаївки та риндзівки. Ці музичні форми не лише представляють музичну культуру регіону, але й слугують важливим елементом збереження та передачі культурної ідентичності. У своїй роботі Дарія Ковальчук (Жеплинська) наголосила на необхідності відродження риндзівок, які були популярні у Яворівському краї, що знаходить своє відображення у сучасних культурних заходах. Гаївки, як окремий рід обрядових пісень, відзначаються своєю структурою, змістом і мелодіями. Риндзівки, зокрема, виконуються на Великдень і мають колядковий характер, відрізняючись від колядок лише рефреном та виконавською манерою. Ці пісні мають свої унікальні мелодії, що збагачують культурний ландшафт Яворівщини. Прекрасним прикладом

популяризації цих традицій стали фестини у с. Мужилівчач «А вже весна скресла!», де учасники художньої самодіяльності виконували старовинні гаївки та риндзівки. Серед виконавців були фольклорний ансамбль «Яворики» (Новояворівська дитяча школа мистецтв), вокальні ансамблі Народних домів та бібліотек-філій з різних сіл, а також сімейний ансамбль «Зозулі» та вокальна студія RUTA м. Новояворівськ. Обрядові дійства, як от виконання риндзівки «Ой рано раненько, ще кури не піли» новояворівськими союзнянками та відтворення риндзівки «Гречная панна, красна Марійка» ансамблем «Яворики», підкреслюють важливість цих музичних форм у сучасній культурній практиці. Ці заходи не лише розважають, але й навчають молодше покоління, залучаючи їх до культурної спадщини через майстер-класи та інші інтерактивні форми. Варто зазначити, що організовані заходи також включають етнічні майстер-класи, аква-грим, виставки продажу виробів ручної роботи та дегустацію великодніх страв, що додатково сприяє популяризації традицій та створенню цілісного культурного досвіду для учасників. Використання пісенної (вокально-хорової) традиції у популяризації регіональної культурної спадщини Яворівщини є засобом збереження та передачі культурної ідентичності. Гаївки та риндзівки, як важливі елементи нашої музичної спадщини, продовжують жити завдяки активним зусиллям місцевих громад та культурних діячів [5].

У 2024 році минає 209 років із дня народження видатного композитора, священника Української Греко-Католицької Церкви та хорового диригента Михайла Вербицького, автора мелодії державного гімну «Ще не вмерла Україна». Михайло Вербицький народився 4 березня 1815 року у с. Яворник Руський біля Перемишля (нині Перемишль, Польща). Його музична кар'єра розпочалася ще в дитинстві, коли після смерті батька він був вихований перемишльським єпископом І. Снігурським, своїм далеким родичем. В Перемишлі Михайло закінчив гімназію та музичну школу при греко-католицькому храмі, де співав у кафедральному хорі. Він писав, що музична школа у Перемишлі була схожа на консерваторію в мініатюрі, а хор

дорівнював добрій опері. Вербицький продовжив свою духовну освіту у Львівській духовній семінарії, яку закінчив у 1850 році. Того ж року він був висвячений на священника і в 1856 році став парохом у с. Млини на Яворівщині, де прослужив чотирнадцять років. Жив він скромно, часто переживав скрутні часи, але завжди залишався вірним своєму духовному та музичному покликанню. Серед найвідоміших творів М. Вербицького є такі хорові композиції, як «Іже херувими», «Отче наш», а також світські пісні «Дай, дівчино», «Поклін», «Де Дніпро наш», «Заповіт». Він також став одним із перших українських композиторів, хто вплітав народні пісенні і танкові мотиви в симфонічну музику, чим заклав основи української симфонічної музики. 10 березня 1865 року у Перемишлі під час першого на Західній Україні шевченківського концерту відбулося перше публічне виконання гімну України «Ще не вмерла України...» на слова Павла Чубинського, музику до якого написав Михайло Вербицький. Михайло Вербицький був двічі одружений. Перша дружина померла, коли їхньому синові Івану не було й року. Друга дружина, з якою він обвінчався до висвячення, також померла, залишивши його з двома синами. Наприкінці життя Вербицький займався педагогічною діяльністю, серед його учнів були відомі отці-композитори Віктор Матюк та Порфирій Бажанський. Вербицький помер у 1870 році у віці 55 років і був похований у Млинах. Його спадщина продовжує жити, а мелодія його найвідомішого твору – гімну України – залишається символом національної ідентичності та патріотизму українського народу [16].

28 серпня 2018 року на Яворівщині пройшов перший районний родинний фестиваль «Yavoriv Family Day» під гаслом «Щаслива родина – квітуча Україна!». Цей захід став справжнім святом для всієї родини, поєднуючи культурні, гастрономічні та розважальні події. Перший районний родинний фестиваль «Yavoriv Family Day» став центральним дійством дня, об'єднуючи сім'ї з усього району. Він мав на меті популяризувати ідею міцної родини як основи здорового суспільства, підкреслюючи, що щаслива родина є запорукою квітучої України. Разом з цим фестивалем відбулися ще

два важливі заходи: Третій фестиваль Яворівської забавки та гастротур «Свято Вареника». Гастротур «Свято Вареника» став справжньою кулінарною подією. Господині з Яворівського району приготували різноманітні вареники з різними начинками та інші яворівські смаколики, які радували гостей фестивалю своєю смаковою різноманітністю. Цей гастрономічний аспект фестивалю став чудовою нагодою для популяризації традиційної яворівської кухні та залучення гостей до кулінарної культури регіону. Фестиваль Яворівської забавки, в свою чергу, дозволив учасникам зануритися у світ народної творчості. Гості мали змогу взяти участь у майстер-класах з розпису Яворівської забавки, виготовлення ляльки-мотанки та розпису пряника. Особливу увагу привертала аніматори, переодягнені в героїв улюблених казок і мультфільмів, які розважали дітей. Наймолодші учасники фестивалю каталися на гойдалці та конику з возом, що створювало атмосферу старовинного ярмарку. Родзинкою фестивалю стали яскраві фотозони з логотипом заходу, де всі охочі могли зробити пам'ятні знімки. Фестиваль супроводжувала концертна програма за участю колективів з Яворівщини, шоу мильних бульбашок, конкурси, флешмоби та майстер-класи, що робило цей день незабутнім для всіх учасників. Завершальним акордом фестивалю стало дефіле конкурсанток фестивалю моди і краси «Принцеса Яворівщини», де дівчата демонстрували давні однострої. Це дефіле не лише підкреслило красу традиційного українського вбрання, але й показало його сучасну інтерпретацію. Перший районний родинний фестиваль «Yavoriv Family Day» виявився надзвичайно успішним заходом, який вдалося організувати завдяки участі місцевої громади та підтримці культурних ініціатив. Фестиваль не лише зміцнив родинні зв'язки, але й сприяв популяризації культурної спадщини Яворівщини, зокрема через пісенні та ремісничі традиції [2].

У 2019 році у Яворові відбулося важливе культурне дійство, спрямоване на популяризацію регіональної культурної спадщини, а саме І районний фестиваль сучасної української пісні «У долі своя весна»,

присвячений Володимирі Івасюку. Цей захід, організований на Літній сцені РНД «Сокіл» 28 червня, у День Конституції України, став особливим не лише завдяки вшануванню пам'яті видатного композитора і поета, а й через встановлення національного рекорду з виконання популярних його пісень за участю військових оркестрів. Фестиваль мав кілька основних цілей, серед яких відзначення внеску Володимира Івасюка у розвиток національної культури і мистецтва, популяризація його музичної спадщини, а також виявлення і підтримка талановитих виконавців та авторів української пісні. Це дійство стало майданчиком для об'єднання різних жанрів та стилів української музики, створюючи платформу для культурного обміну та взаємодії між виконавцями різних поколінь. Програма фестивалю була насиченою та різноманітною. Розпочався він з гала-концерту переможців фестивалю, під час якого були нагороджені найкращі виконавці. Подальша концертна програма включала виступи запрошених гостей, серед яких Маріанна Ільків, відома поетеса, композитор та солістка військового духового оркестру Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Також на сцені виступили дует «GLORIA», Вікторія Козак, танцювальна школа «Едельвейс», модельна школа «ModЕльфик» та інші. Кульмінацією фестивалю стала Софія Федина, українська співачка і телеведуча, відома своїм активним громадським та політичним діяльністю. Її виступ додав заходу особливого значення, підкреслюючи важливість культурних ініціатив у зміцненні національної свідомості та ідентичності. О 21:00 розпочалося встановлення Всеукраїнського рекорду з виконання популярних пісень Володимира Івасюка. Цей унікальний музичний перформанс за участю військових оркестрів 184 Навчального центру та 24 окремої механізованої бригади включав відомі композиції Івасюка, такі як «Я піду в далекі гори», «Лиш раз цвіте любов», «Водограй» та «Червона рута». Масштабність і урочистість цього виконання підкреслили значущість музичної спадщини Володимира Івасюка для сучасної України. Завершенням фестивалю стало After Party за участю гурту ПУШ-АП та Борислави Білозерківської. Цей захід

показав, як ефективно пісенна (вокально-хорова) традиція може бути використана для популяризації регіональної культурної спадщини, об'єднуючи спільноту та зміцнюючи національну ідентичність. Фестиваль «У долі своя весна» не лише сприяв вшануванню пам'яті Володимира Івасюка, а й став важливим кроком у збереженні та популяризації української музичної культури на Яворівщині. Завдяки таким заходам українська пісня продовжує жити та розвиватися, передаючи своїм слухачам духовні і культурні цінності [36].

3.2. Сучасний менеджмент та маркетинг у практиці популяризації культурної спадщини регіону і його ефективність

Сучасний менеджмент та маркетинг відіграють важливу роль у популяризації культурної спадщини регіону, включаючи Яворівщину. Використання цих інструментів дозволяє ефективно презентувати культурні цінності та залучати нову аудиторію до участі у культурному житті. Основні аспекти сучасного менеджменту та маркетингу в контексті популяризації культурної спадщини включають стратегічне планування, розробку маркетингових кампаній, залучення ресурсів та співпрацю з різними організаціями і спільнотами. Стратегічне планування є основою для успішної популяризації культурної спадщини. Це включає визначення місії, цілей і завдань культурних проєктів, аналіз ринку та аудиторії, а також розробку стратегії для досягнення поставлених цілей. На Яворівщині, наприклад, стратегічне планування дозволяє організовувати масштабні заходи, такі як фестивалі, концерти та виставки, які привертають увагу до регіональної культури. Маркетингові кампанії є важливим інструментом для популяризації культурної спадщини. Вони можуть включати рекламу, PR-акції, соціальні медіа, контент-маркетинг та інші форми комунікації. Кампанії повинні бути спрямовані на різні сегменти аудиторії, включаючи місцевих жителів, туристів, молодь та спеціалістів у галузі культури. Наприклад, під час фестивалю «Yavoriv Family Day» використовувалися різні

маркетингові інструменти, щоб залучити велику кількість відвідувачів і створити позитивний імідж заходу. Фандрейзинг та залучення ресурсів є критично важливими для підтримки та розвитку культурних проєктів. Це може включати пошук грантів, спонсорів, партнерів та інших джерел фінансування. На Яворівщині організатори культурних заходів активно залучають спонсорську підтримку та використовують різні механізми фандрейзингу для забезпечення фінансової стабільності своїх проєктів. Ефективна співпраця з різними організаціями, включаючи державні установи, громадські організації, приватний сектор та міжнародні партнери, дозволяє розширити можливості для популяризації культурної спадщини. На Яворівщині такі партнерства допомагають організовувати великі культурні заходи, забезпечуючи їм широку підтримку та ресурсну базу. Наприклад, співпраця з військовими оркестрами під час фестивалю, присвяченого Володимиру Івасюку, дозволила встановити національний рекорд з виконання попури його пісень, що значно підвищило інтерес до заходу. Сучасні технології, включаючи цифрові платформи, соціальні медіа та онлайн-інструменти, є ефективними засобами для просування культурної спадщини. Вони дозволяють досягати ширшої аудиторії, залучати молодь та створювати інтерактивні форми участі у культурних подіях. Використання таких технологій на Яворівщині допомагає зробити культурні заходи більш доступними та привабливими для різних категорій відвідувачів. Ефективність використання сучасного менеджменту та маркетингу в практиці популяризації культурної спадщини можна оцінити за кількома показниками: зростанням кількості відвідувачів культурних заходів, підвищенням рівня обізнаності про культурні цінності регіону, збільшенням фінансової підтримки від спонсорів та партнерів, а також створенням позитивного іміджу регіону на національному та міжнародному рівнях [39].

Сучасний менеджмент та маркетинг відіграють важливу роль у популяризації культурної спадщини регіону, забезпечуючи її збереження, розвиток та інтеграцію в глобальний контекст. Ці два напрямки надають

можливості для ефективного управління культурними об'єктами, що включає як збереження історичних пам'яток, так і активну популяризацію серед місцевих та іноземних відвідувачів. Основною задачею менеджменту в контексті культурної спадщини є створення стратегічних планів, які враховують унікальність культурних об'єктів та їх значення для суспільства. Такі плани повинні охоплювати заходи щодо збереження та реставрації пам'яток, розвиток туристичної інфраструктури, а також освітні програми, спрямовані на підвищення обізнаності населення про культурну спадщину. Наприклад, успішне управління культурними ресурсами може включати створення тематичних музеїв, організацію культурних фестивалів та виставок, які акцентують увагу на історичних та культурних аспектах регіону. Маркетингові стратегії в популяризації культурної спадщини орієнтовані на використання різних комунікаційних каналів для привернення уваги широкої аудиторії. Це може включати як традиційні методи реклами, так і сучасні технології, такі як соціальні медіа, вебсайти, мобільні додатки та віртуальні тури. Створення привабливого та впізнаваного бренду регіону, який асоціюється з його культурними цінностями, є ключовим елементом ефективного маркетингу. Наприклад, бренд регіону може включати логотипи, слогани та інші елементи, що підкреслюють унікальність культурної спадщини та сприяють залученню туристів. Інтеграція зусиль різних зацікавлених сторін, включаючи державні установи, неурядові організації, місцеві громади та приватний сектор, є важливою умовою успішної популяризації культурної спадщини. Спільні проекти та ініціативи забезпечують комплексний підхід до збереження та розвитку культурних об'єктів, враховуючи соціальні, економічні та культурні аспекти. Наприклад, залучення місцевих громад до управління та популяризації культурної спадщини підвищує їхню відповідальність та зацікавленість у збереженні історичних цінностей. Це може включати волонтерські програми, освітні заходи та культурні акції, спрямовані на підвищення обізнаності та залучення громадян до активної участі у збереженні культурної спадщини.

Ефективність сучасного менеджменту та маркетингу в популяризації культурної спадщини можна оцінити за допомогою ряду показників. Серед них зростання кількості відвідувачів культурних об'єктів, підвищення рівня обізнаності населення про культурні цінності, збільшення інвестицій у культурну сферу, а також соціально-економічний розвиток регіону. Наприклад, дослідження показують, що успішна інтеграція сучасних технологій, таких як віртуальна реальність та інтерактивні експозиції, дозволяє значно підвищити привабливість культурних об'єктів та залучити більшу кількість відвідувачів. Це, у свою чергу, сприяє економічному зростанню регіону через розвиток туризму та супутніх галузей. Важливим аспектом є також збереження автентичності культурних об'єктів при їх популяризації. Це означає, що будь-які маркетингові та управлінські заходи повинні враховувати історичну та культурну цінність об'єктів, забезпечуючи їх збереження для майбутніх поколінь. Наприклад, реставраційні роботи повинні проводитися з урахуванням автентичних матеріалів та технологій, а освітні програми повинні підкреслювати історичну значимість культурних об'єктів. Успішні приклади популяризації культурної спадщини можна знайти у багатьох країнах. Наприклад, у Франції успішно використовується модель "відкритих дверей" до культурних об'єктів, що дозволяє відвідувачам безкоштовно відвідувати музеї та історичні пам'ятки у визначені дні. Це сприяє залученню широкої аудиторії та підвищенню обізнаності про культурні цінності. В Італії активно використовуються мобільні додатки та віртуальні тури, що дозволяють туристам дізнаватися більше про історичні об'єкти та планувати свої маршрути. Успіх таких ініціатив свідчить про ефективність сучасних методів управління та маркетингу у популяризації культурної спадщини. Таким чином, сучасний менеджмент та маркетинг є важливими інструментами в процесі популяризації культурної спадщини регіону. Вони забезпечують збереження, розвиток та інтеграцію культурних об'єктів у сучасний соціально-економічний контекст, підвищуючи обізнаність населення, залучаючи інвестиції та туристів, а також

підтримуючи місцеві громади у збереженні та розвитку їхньої культурної ідентичності. Використання цих підходів сприяє створенню умов для сталого розвитку регіону та збереження його культурних цінностей для майбутніх поколінь [49].

Сучасний менеджмент та маркетинг відіграють важливу роль у популяризації культурної спадщини регіону, включаючи Яворівщину. Розглянемо додаткові аспекти, які включають розробку брендингу, сегментацію ринку, роль креативних індустрій, залучення громади та використання подій і фестивалів як інструментів популяризації. Брендинг є ключовим елементом у популяризації культурної спадщини. Створення унікального бренду регіону допомагає ідентифікувати його на культурній мапі та привертає увагу туристів і інвесторів. Наприклад, Яворівщина може використовувати символи, кольори та історичні елементи в логотипах, сувенірах та рекламних матеріалах. Такий підхід сприяє формуванню стійкого позитивного іміджу та підвищує привабливість регіону. Сегментація ринку дозволяє визначити цільові групи аудиторії для більш ефективної популяризації культурної спадщини. Це може включати різні демографічні групи, такі як молодь, сім'ї з дітьми, культурні туристи, а також місцеві жителі. Розуміння потреб і очікувань кожної групи дозволяє створювати спеціалізовані програми та заходи, які відповідають їх інтересам. На Яворівщині можна розробити спеціальні тури та екскурсії, які враховують ці сегменти. Креативні індустрії, такі як дизайн, кіно, музика та мистецтво, можуть значно сприяти популяризації культурної спадщини. Використання нових медіа, відео-контенту та інтерактивних виставок дозволяє створювати інноваційні форми презентації культурних цінностей. Наприклад, на Яворівщині можна організувати кінофестиваль або виставку сучасного мистецтва, присвячену регіональній культурі, що приверне увагу як місцевих жителів, так і туристів. Залучення місцевої громади є важливим аспектом у збереженні та популяризації культурної спадщини. Участь місцевих жителів у культурних заходах сприяє збереженню традицій та їх передачі наступним

поколінням. Наприклад, на Яворівщині можна організувати програми, де місцеві жителі допомагатимуть у проведенні фестивалів, екскурсій та інших культурних подій [18].

Події та фестивалі є потужним інструментом популяризації культурної спадщини. Вони привертають велику кількість відвідувачів, забезпечуючи широкий розголос і підвищуючи інтерес до регіону. Організація регулярних культурних заходів, таких як фестивалі народної музики, танцю, кулінарії та ремесел, допомагає зберігати традиції та представляти їх широкій аудиторії. Наприклад, фестиваль «Yavoriv Family Day» може стати щорічною подією, яка привертає туристів і підвищує впізнаваність Яворівщини на національному та міжнародному рівнях. Інтеграція туризму та культурної спадщини дозволяє створювати унікальні туристичні продукти, які залучають відвідувачів і сприяють економічному розвитку регіону. На Яворівщині можна розробити тематичні маршрути, які включають відвідування історичних місць, музеїв, виставок та майстер-класів з традиційних ремесел. Це не лише підвищує туристичну привабливість регіону, але й сприяє збереженню та розвитку культурної спадщини. Соціальні медіа та цифрові платформи є ефективними інструментами для популяризації культурної спадщини. Вони дозволяють досягати широкої аудиторії, залучати молодь та створювати інтерактивний контент. На Яворівщині можна використовувати соціальні мережі для просування культурних подій, публікації історичних фактів, фотографій та відео, що привертають увагу до культурних цінностей регіону. Освітні програми та воркшопи є важливими для підвищення обізнаності про культурну спадщину та її значення. Вони можуть бути організовані для різних вікових груп, включаючи школи, університети та дорослу аудиторію. На Яворівщині можна проводити воркшопи з традиційних ремесел, кулінарії, історії та культури, що сприяє збереженню знань та їх передачі наступним поколінням. Інноваційні підходи в менеджменті та маркетингу сприяють збереженню та популяризації культурної спадщини. Це включає розробку нових форматів

заходів, використання інтерактивних технологій, створення мультимедійних контентів та інтеграцію сучасних комунікаційних засобів. Наприклад, на Яворівщині організація фестивалів з використанням сучасних технологій дозволяє залучати велику кількість учасників та відвідувачів, створюючи унікальний культурний досвід. Ефективність використання сучасного менеджменту та маркетингу в практиці популяризації культурної спадщини можна оцінити за кількома показниками: зростанням кількості відвідувачів культурних заходів, підвищенням рівня обізнаності про культурні цінності регіону, збільшенням фінансової підтримки від спонсорів та партнерів, а також створенням позитивного іміджу регіону на національному та міжнародному рівнях. На прикладі Яворівщини можна бачити, як комплексний підхід до менеджменту та маркетингу дозволяє не лише зберігати та популяризувати культурну спадщину, але й сприяти соціально-економічному розвитку регіону. Важливим аспектом є залучення громади до активної участі в культурному житті, що створює умови для збереження національних традицій та їх передачі наступним поколінням [11].

На Яворівщині 16 вересня 2023 року відбулася науково-практична конференція під назвою «Феномен яворівського забавкарства». Захід зібрав діячів культури та мистецтва, працівників культури громад Прикордоння, представників влади, партнерів з Польщі та майстрів народної творчості з Яворового краю. Метою конференції було збереження та розкриття унікальності яворівського забавкарства, що є важливою частиною культурної спадщини регіону. Яворівське забавкарство має глибоке історичне коріння і є унікальним культурним явищем, яке представляє народну творчість регіону. Ці іграшки відзначаються своєю неповторною стилістикою, використанням природних матеріалів та яскравих кольорів. Вони не лише служать для забави, але й мають глибоке символічне значення, передаючи культурні та естетичні цінності минулих поколінь. Конференція була розділена на кілька напрямів роботи, кожен з яких зосереджувався на різних аспектах яворівського забавкарства [1]:

- Яворівська народна іграшка – історія розвитку та сучасні проблеми промислу: історичні витoki яворівської забавки, її розвиток у різні історичні періоди та сучасні виклики, з якими стикаються майстри.

- Роль школи деревного промислу в становленні та розвитку промислів Яворівщини: цей напрямок був присвячений ролі освітніх установ у підтримці та розвитку традиційного деревного промислу, зокрема школи, які передають знання і навички наступним поколінням майстрів.

- Творчий внесок народних майстрів у мистецькі традиції Яворівщини: Учасники обговорювали вклад конкретних майстрів у розвиток та збереження яворівської іграшки, їхні інноваційні підходи та внесок у популяризацію мистецтва на національному та міжнародному рівнях.

Однією з ключових складових конференції стали майстер-класи з розмальовування яворівської забавки. Учасники мали можливість власними руками створити символ міста Яворова, ознайомившись з техніками та методами роботи з деревом та фарбами, що використовуються для виготовлення цих унікальних іграшок. Це не лише дозволило глибше зрозуміти процес створення яворівської забавки, але й дало змогу учасникам відчувати себе частиною цієї багатой культурної традиції. Завершуючи конференцію, представники відділу культури, туризму, молоді та спорту Яворівської міської ради наголосили на важливості таких заходів для збереження та популяризації національних традицій. Вони підкреслили, що культура є найціннішим надбанням, яке об'єднує людей та надає їм силу для подолання будь-яких труднощів. Конференція «Феномен яворівського забавкарства» стала важливим форумом для обміну думками та ідеями, які сприятимуть збереженню унікальних традицій Яворівщини. Спільними зусиллями діячів культури, майстрів та представників влади можна забезпечити подальший розвиток і популяризацію яворівської забавки, що є важливим елементом національної культурної спадщини України.

Ще одним проявом сучасного підходу є грантова і проектна діяльність, яка сприяє популяризації культурної спадщини, зокрема на прикладі проекту «Музей Яворівської традиційної іграшки». Цей проект, розроблений Наталією Лялюк, має на меті залучити та ознайомити дітей і дорослих з народною іграшкою Яворівщини, України та світу, а також передати досвід майстрування через інтерактивні майстерні. Музей Яворівської традиційної іграшки планується створити на вулиці Львівська, 26, у смт Івано-Франкове. Бюджет проекту становить 1 171 565 грн, з яких 117 157 грн — співфінансування з місцевого бюджету. Музей не лише знайомитиме відвідувачів з історією та значенням яворівської іграшки, але й надаватиме можливість взяти участь у виготовленні іграшок в інтерактивних майстернях. Це включає ознайомлення з технологією виготовлення та власне створення забавок під керівництвом майстрів. Проект передбачає кілька ключових завдань, серед яких виховання дітей в українських традиціях, виготовлення традиційної яворівської іграшки, навчання учнів для перейняття досвіду майстрування забавок, популяризація української традиційної іграшки в Україні та світі, наукове дослідження народної іграшки, збереження (консервація, реставрація) вцілілих іграшок з минулого, плекання колекції музею яворівської традиційної іграшки та плекання ремесла яворівської традиційної іграшки. У сучасному диджиталізованому світі зникають національні традиції, які пройшли крізь віки. Проект спрямований на збереження та відродження традиційної народної гри, яка розвиває увагу, навчає та виховує. Музей надає унікальну можливість зберегти традиції української дерев'яної іграшки, залучаючи нове покоління до майстрування та збільшуючи кількість туристів через проведення постійно діючих майстер-класів. Очікувані результати від реалізації проекту включають створення першого в Україні музею традиційної яворівської іграшки, збільшення кількості майстрів яворівської іграшки від 1-2 до 50, які зможуть передавати ремесло виготовлення традиційної забавки. Музей зможе приймати від 20 до 150 відвідувачів на день для ознайомлення та навчання на етнічних майстер-

класах. Інноваційність проекту полягає в організації інтерактивного простору для дітей та відвідувачів музею, включаючи створення рухомих великих іграшок і конструкцій з дотриманням традиційного сегменту. Соціальна ефективність забезпечується доступом до майстер-класів та музею для всіх соціальних груп. Бюджетна ефективність проекту полягає в забезпеченні музею необхідним обладнанням для виготовлення традиційної іграшки та проведення навчань і майстер-класів. Для реалізації проекту передбачено кілька ключових етапів: закупівля станків для початку роботи майстерні, створення та навчання людей, які допомагатимуть створювати іграшку традиційного зразка та проводити майстер-класи для дітей та дорослих. Проект «Музей Яворівської традиційної іграшки» є важливим кроком у збереженні та популяризації культурної спадщини Яворівщини. Завдяки інтерактивним майстерням, науковим дослідженням та освітнім програмам музей сприятиме розвитку традиційного ремесла, залучаючи нові покоління до його збереження та популяризації. Це підвищить туристичну привабливість регіону, забезпечуючи його економічний розвиток і збагачення культурно-мистецької палітри [17].

20 липня 2022 року у Новояворівському краєзнавчому музеї відбувся круглий стіл «Традиції Яворового краю», який став важливим заходом для об'єднання культур трьох прикордонних районів. Під час заходу учасники мали можливість взяти участь у майстер-класі з приготування Яворівського пирога, що стало символічним кроком у напрямку зміцнення культурних зв'язків та обміну досвідом між сусідніми регіонами. Мета заходу полягала в об'єднанні культури трьох районів прикордоння, обміні культурними традиціями Яворового краю з сусідніми регіонами та напрацюванні шляхів співпраці для спільного розвитку мальовничого прикордонного регіону. Захід зібрав керівництво Яворівської районної військової адміністрації, керівників відділів культури територіальних громад Яворівського району, а також керівників відділів культури міст Жовква та Рава-Руська. Захід розпочався з майстер-класу приготування Яворівського пирога. Гостям продемонстрували

найпопулярніший рецепт приготування пирога та розповіли про елементи, які використовують господині Яворівщини, що надають пирогу його неповторного смаку. Цей майстер-клас став чудовою можливістю для учасників не лише дізнатися про кулінарні традиції регіону, але й власноруч спробувати приготувати цей традиційний смаколик. Після майстер-класу присутні дізналися про історію Яворівської забавки від директорки музею, яка поділилася скарбами Яворівської культури, історією виникнення яворівського пирога та забавки, а також душевними історіями про них. Яворівської іграшки. Учасники круглого столу мали можливість відволіктися від повсякденних турбот, поспілкуватися з колегами та з користю провести час, створюючи власні маленькі шедеври. Це сприяло не лише творчому розвитку учасників, але й зміцненню дружніх та професійних зв'язків між представниками різних регіонів. Варто зазначити, що мистецтво виготовлення Яворівської дерев'яної забавки та традиція приготування Яворівського пирога були внесені до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. Цей процес тривав довго, і Львівська обласна державна адміністрація доклала багато зусиль з 2020 року, щоб ці елементи культури зі Львівщини були включені до цього переліку. Це не лише сприяє збереженню культурної спадщини, але й промоції Львівщини та України на міжнародному рівні.

Захід «Традиції Яворового краю» став важливим форумом для обміну досвідом та ідеями, спрямованими на збереження та популяризацію унікальних традицій Яворівщини. Об'єднання культур прикордонних районів через спільні творчі майстер-класи та обговорення культурних цінностей сприяє не лише збагаченню культурного ландшафту регіону, але й зміцненню зв'язків між громадами, що є важливим кроком на шляху до спільного розвитку та процвітання [33].

Висновки до розділу III

У третьому розділі дослідження розглядаються нові форми організації культурного життя в умовах реалізації реформи місцевого самоврядування та створення територіальних громад. Основна увага приділяється специфіці використання пісенної (вокально-хорової) традиції та сучасним підходам до менеджменту і маркетингу в популяризації культурної спадщини регіону. Використання пісенної традиції є важливим інструментом у збереженні та передачі культурної ідентичності Яворівщини. Вокально-хорові традиції регіону, що мають багатовікову історію, включають виконання старовинних гаївок та риндзівок, які відтворюються під час культурних заходів та фестивалів. Це дозволяє не лише розважати аудиторію, але й залучати молодше покоління до культурної спадщини через майстер-класи та інтерактивні форми участі. Наприклад, фестиваль "У долі своя весна", присвячений Володимиру Івасюку, став важливим кроком у популяризації української музичної культури на Яворівщині, об'єднуючи спільноту та зміцнюючи національну ідентичність..

Традиції хорового співу в Яворівщині розпочалися ще у XIX столітті. У 80-х роках XIX століття семінарист Супрун заснував чотириголосий церковний чоловічий хор у селі Наконечне. Після першої світової війни хорове мистецтво продовжувало розвиватися завдяки диригентам, таким як Іван Харамбура та Михайло Горницький. У 1916 році був заснований жіночий хор, який став основою для мішаного хору в 1920-25 роках. Цей хор активно виступав на різних концертах, зокрема на річницях Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Вербицького. Культурно-просвітницькі товариства, такі як «Боян» і «Просвіта», відігравали важливу роль у популяризації хорового мистецтва. Вони підтримували хорові колективи, організовували концерти та конкурси. Наприклад, хор «Боян» дав численні концерти у Яворові та інших населених пунктах, пропагуючи хорову класику та народну пісню. Сучасні ініціативи, такі як Перший

районний родинний фестиваль «Yavoriv Family Day» та Третій фестиваль Яворівської забавки і гастротур «Свято Вареника», продовжують традиції хорового співу. Ці заходи включають концерти місцевих колективів, майстер-класи та інші програми, залучаючи велику кількість мешканців регіону і сприяючи популяризації культурної спадщини. Пісенна (вокально-хорова) традиція Яворівщини є важливим елементом регіональної культурної спадщини, яка активно використовується для її популяризації. Завдяки багатій історії, підтримці культурних товариств та сучасним ініціативам, хорове мистецтво залишається живим і актуальним, сприяючи збереженню національної ідентичності та культурних цінностей.

Висновки до розділу дослідження висвітлюють специфіку нових форм організації культурного життя в умовах реформ місцевого самоврядування та створення територіальних громад. Основні акценти зроблено на використанні пісенної (вокально-хорової) традиції та сучасних методів менеджменту і маркетингу для популяризації культурної спадщини регіону. Специфіка використання пісенної (вокально-хорової) традиції Яворівщини полягає у її значному впливі на збереження та популяризацію регіональної культурної спадщини. Пісенна традиція має глибоке коріння і тривалу історію, яка сягає 80-х років XIX століття, коли було створено перший церковний хор у селі Наконечне. Вокально-хорове мистецтво є важливою складовою культурного життя регіону, оскільки сприяє збереженню національної ідентичності та культурних цінностей, залучаючи широкі верстви населення до участі в культурних заходах.. Сучасний менеджмент та маркетинг відіграють ключову роль у популяризації культурної спадщини Яворівщини. Основні аспекти цього процесу включають розробку брендингу, сегментацію ринку, залучення креативних індустрій та місцевої громади, а також організацію подій і фестивалів. Брендинг регіону сприяє формуванню стійкого позитивного іміджу, використовуючи унікальні символи та елементи історії у логотипах та сувенірах. Сегментація ринку дозволяє визначити цільові групи аудиторії для більш ефективної популяризації культурної спадщини, що

включає різні демографічні групи, такі як молодь, сім'ї з дітьми, культурні туристи та місцеві жителі.

Залучення креативних індустрій, таких як дизайн, кіно, музика та мистецтво, сприяє створенню інноваційних форм презентації культурних цінностей. Використання нових медіа, відео-контенту та інтерактивних виставок дозволяє залучати нові аудиторії та підвищувати туристичну привабливість регіону. Організація регулярних культурних заходів, таких як фестивалі народної музики, танцю, кулінарії та ремесел, допомагає зберігати традиції та представляти їх широкій аудиторії. Наприклад, фестиваль «Yavoriv Family Day» може стати щорічною подією, що повертає туристів і підвищує впізнаваність Яворівщини на національному та міжнародному рівнях.. Висновки також наголошують на важливості інтеграції культурної політики у ширші соціальні стратегії, що узгоджуються з цілями і завданнями суспільного розвитку в інших сферах – соціальній, економічній та політичній. Такий інтегрований підхід забезпечує нерозривний зв'язок культурного життя зі ширшою суспільною динамікою, сприяючи ефективному вирішенню проблем культурної сфери, виділенню необхідних матеріальних і людських ресурсів, та підтримці соціальної згуртованості та прогресу..

Таким чином, результати третього розділу дослідження підкреслюють важливість інноваційних підходів у менеджменті та маркетингу, залучення місцевої громади, розвитку брендингу та креативних індустрій для ефективної популяризації культурної спадщини Яворівщини в умовах реформ місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз спеціальної літератури та практики організації соціокультурної діяльності в регіоні засвідчив, що:

- дослідження регіональної культурної спадщини Яворівщини підкреслюють важливість збереження та популяризації культурних традицій регіону в сучасних умовах;

- аналіз культурної спадщини Яворівщини показав, що традиційно-побутова культура, ремесла, декоративне мистецтво, вишивка та весільні обряди є унікальними елементами, що відображають багатовіковий досвід й мистецькі традиції місцевих жителів. Вони є невід'ємною частиною культурної ідентичності регіону;

- декоративне мистецтво Яворівщини, зокрема розпис на дереві та яворівська іграшка, відзначаються своєю унікальністю та художньою цінністю. Місцеві майстри зберегли і розвинули традиції розпису, передаючи їх із покоління в покоління, що сприяє збереженню культурної спадщини та її популяризації серед широкого загалу;

- ремесла Яворівщини, такі як деревообробка, гончарство та плетіння з лози, відіграють важливу роль у збереженні та розвитку традиційної культури регіону. Вироби місцевих майстрів мають високу художню та утилітарну цінність, що сприяє збереженню ремісничих традицій та їх популяризації;

- вишивка є одним із найяскравіших елементів культурної спадщини Яворівщини. Вона відзначається багатством орнаментальних мотивів та технік, що використовуються для прикраси одягу, побутових предметів та весільних атрибутів. Вишиті весільні рушники та сорочки символізують єдність і благословення для молодят, що є важливим елементом весільного обряду;

- організація регулярних культурних заходів, серед яких фестивалі народної музики, танцю, кулінарії та ремесел, допомагає зберігати традиції

та представляти їх широкій аудиторії. Наприклад, фестиваль «Yavoriv Family Day» може стати щорічною подією, що привертає туристів і підвищує впізнаваність Яворівщини на національному та міжнародному рівнях;

- інтеграція культурної політики у ширші соціальні стратегії, що узгоджуються з метою і завданнями суспільного розвитку, сприяє ефективному вирішенню проблем культурної сфери, виділенню необхідних ресурсів та підтримці соціальної згуртованості та прогресу;

- результати дослідження підкреслюють важливість інноваційних підходів у менеджменті та маркетингу, залучення місцевої громади, розвитку брендингу та креативних індустрій для популяризації культурної спадщини Яворівщини в умовах реформ місцевого самоврядування;

- оскільки метою дослідження стало всебічне аналізування та систематизація досвіду Яворівщини щодо збереження і популяризації регіональної культурної спадщини в умовах сучасних викликів, зокрема військового вторгнення, та розробка рекомендацій для ефективного використання культурного потенціалу в соціокультурному розвитку регіону, то, відповідно до поставлених завдань, було досягнуто низку важливих результатів. Перш за все, досліджено сутність і потенціал регіональної культурної практики в сучасних умовах; виявлено, що регіональна культурна спадщина Яворівщини має значний потенціал для розвитку культурного туризму та соціальної згуртованості; традиційні ремесла, серед яких яворівська іграшка, декоративний розпис, вишивка та інші, становлять основу культурної ідентичності регіону та мають потенціал для інтеграції в сучасні культурні практики. З цією метою проведено загальну культурну характеристику Яворівщини, що включала аналіз інфраструктури, культурних пам'яток і традицій регіону. В результаті виявлено, що Яворівщина має багатий культурний спадок, який включає численні історичні пам'ятки, традиційні ремесла та обряди. Інфраструктура потребує вдосконалення для кращого обслуговування туристів і збереження культурної спадщини;

- одним із ключових результатів стало визначення найбільш помітних культурних явищ регіону, зокрема яворівського пирога та яворівської іграшки. Адже вони не лише мають історичне значення, але й становлять помітний потенціал для туристичної привабливості регіону. Це є знаковими елементами культурної спадщини, які можуть бути використані для залучення туристів та популяризації регіону;

- оцінка традиційно-побутової культури регіону показала, що традиційні побутові практики, зокрема весільні обряди, залишаються важливою частиною культурної ідентичності регіону. Ці традиції продовжують жити і передаватися від покоління до покоління, що свідчить про стійкість та адаптивність культурної спадщини;

- важливим аспектом дослідження стало вивчення нових форм організації культурного життя в умовах реформи місцевого самоврядування. При цьому виявлено, що створення територіальних громад відкриває нові можливості для організації культурних заходів та залучення місцевого населення до збереження культурної спадщини; проведення фестивалів та майстер-класів сприяє розвитку етнотуризму та підвищенню культурної активності населення; аналіз специфіки використання пісенної традиції в популяризації регіональної культурної спадщини показав, що вокально-хорова традиція займає важливе місце у культурному житті Яворівщини; хорові колективи та фестивалі народної музики сприяють збереженню і популяризації пісенної спадщини регіону;

- вивчення сучасного менеджменту та маркетингу в популяризації культурної спадщини показало, що ефективно використання маркетингових стратегій та інноваційних підходів у менеджменті культурних заходів є ключовими для популяризації культурної спадщини Яворівщини;

- використання цифрових технологій, соціальних медіа та брендингу сприяє залученню широкої аудиторії та підвищенню туристичної привабливості регіону.

Таким чином, результати дослідження підкреслюють важливість інноваційних підходів у менеджменті та маркетингу, залучення місцевої громади, розвитку брендингу та креативних індустрій для ефективної популяризації культурної спадщини Яворівщини в умовах реформ місцевого самоврядування.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що регіональна культурна спадщина Яворівщини має великий потенціал для збереження та популяризації. Важливим є інтеграція традиційних культурних практик у сучасне культурне життя, розвиток інфраструктури та використання інноваційних підходів у менеджменті та маркетингу. Це сприятиме не лише збереженню культурної ідентичності регіону, але й розвитку його соціокультурного та економічного потенціалу.

10. Іваневич Л. А. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина XIX – початок XXI ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості: монографія. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2021. 797 с.

11. Історико-культурний туризм: український та світовий досвід. Зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., (Київ, 5 квіт., 2019 р.) Київ : «Фоліант». 2019. 331 с.

12. Каплиця Покладення Пояса Пресвятої Богородиці у Ліску Чернилявському | *Патріарший паломницький центр*. URL: <https://pilgrimage.in.ua/kaplytsya-pokladennya-royasa-presvyatoji-bohorodytsi-u-lisku-chernylyavskomu/> (дата звернення: 22.03.2024).

13. Культурні практики і культурна політика. *Актуальні питання соціокультурної модернізації : аналіт. доп.* / А. Єрмолаєв та ін. Київ : Центр соц. дослідж. «Софія», 2012. 163 с. URL: <http://surl.li/fpfuo> (дата звернення: 21.03.2024).

14. Купрійчук В. М. Культурна політика як стратегічний ресурс модернізації держави. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2022. № 43. С. 43–49. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/37623/1/578-Текст%20статті-2193-1-10-20221230.pdf> (дата звернення: 21.03.2024).

15. Меднікова Г. С. Концепт «культурні практики» та його роль в трансформації сучасної культури. *Культурологія*. 2017. № 37. С. 30–39. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18161/Mednikova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.03.2024).

16. Минає 209 років із дня народження композитора Михайла Вербицького. *Район. Історія*. URL: <https://history.rayon.in.ua/news/684231-minae-209-rokiv-z-dnya-narodzhennya-kompozitora-mikhayla-verbitskogo> (дата звернення: 18.05.2024).

17. Музей Яворівської традиційної іграшки | *Громадський Проект Львівська обл.* URL: <https://vgblv.pb.org.ua/projects/11> (дата звернення: 18.05.2024).

18. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації : тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф.- фестиваль, Київ, 14-15 листоп., 2019 р. / М-во освіти і науки України,

М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ. Ун-т культури, Ф-т гот.-ресторан. і турист. бізнесу. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2019. 279 с.

19. Орнітологічний заказник «Чолгинський», обґрунтування його створення та положення про заказник / Я. Дубина та ін. Wayback Machine. URL:

<https://web.archive.org/web/20121205154445/http://bioweb.franko.lviv.ua/zoo/wuos05/av1.php> (дата звернення: 22.03.2024).

20. Паньків Н. Природно-географічні передумови розвитку туризму українського Розточчя. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід* : Матеріали ювіл. X міжнар. наук. конф., м. Львів, 7–9 жовт. 2016 р. Львів, 2016. С. 314–320. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11173/1/materialy%202016.pdf> (дата звернення: 22.03.2024).

21. Положення – АМЕР. АМЕР – *Агенція місцевого економічного розвитку Яворівщини*. URL: <https://amer.org.ua/yavorivshchina/pro-region/> (дата звернення: 22.03.2024).

22. Природний заповідник «Розточчя» – Івано-Франкове (Янів). Відпочинок в Карпатах – *КАРПАТИ. INFO*: URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/jv/ivano.frankove/sights/roztochchya/> (дата звернення: 22.03.2024).

23. Про внесення змін до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України : Наказ від 06.07.2022 р. № 228. URL: <https://mcp.gov.ua/files/pdf/Наказ%20МКІП%20від%2006.07.2022%20№%20228.pdf> (дата звернення: 23.03.2024).

24. Релігійно-інформаційна служба України. Прилбичі: митрополиче село – РІСУ. *Релігійно-інформаційна служба України*. URL: https://risu.ua/prilbichi-mitropoliche-selo_n30739 (дата звернення: 22.03.2024).

25. Семен Тлустий: Осикова іграшка відганяє лихого. *Рукотвори*. URL: <https://rukotvory.com.ua/rozmovy/semen-tlustyj-osykova-ihrashka-vidhanyaje-lyhoho/> (дата звернення: 23.03.2024).

26. Скокова Л. Г. Культурні практики в сучасному суспільстві: теоретичні підходи та емпіричні виміри : автореф. дис... д-ра соціол. наук. Київ, 2019. 34 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/journal/specrada/aref_skokova.pdf (дата звернення: 20.03.2024).

27. Сліпчишин Л. В. Вікова спадщина українського народу: регіональний аспект: зб. наук. праць. Львів : СПОЛОМ, 2018. 144 с.

28. Сліпчишин Л. В., Плесак С. М. Роль культурно-освітніх інституцій в розвитку етнотуризму на Яворівщині. *Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи* : Зб. матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчен., м. Львів, 26 квіт. 2017 р. Львів, 2017. С. 152–158. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/28728/2017-Slipchyshyn-etno_5.pdf?sequence=1 (дата звернення: 22.03.2024).

29. Страдчанська печера. КругоЛьвів – Куди поїхати: *Львівщина, цікаві місця*. URL: <https://lviv-outside.blogspot.com/2015/06/stradch-cave.html> (дата звернення: 22.03.2024).

30. Сятецький К. Розвиток хорового мистецтва на Яворівщині (за матеріалами М.Т. Завадки). *Молодь і ринок*. 2011. № 11 (82). С. 53–56.

31. Терещук Г. «Яворівська іграшка»: традиція, про яку знають у світі та нікому передати в Україні. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yavoriv-zabavka-tradytsiya-vatykan-shopka/32737184.html> (дата звернення: 23.03.2024).

32. Терещук Г. Яворівська забавка і яворівський пиріг – українське визнання обіцяють, а список ЮНЕСКО – мрія на роки. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yavorivsky-pyrih-unesco/30720028.html> (дата звернення: 23.03.2024).

33. Традиції Яворового краю: три райони прикордоння об'єднались у творчий майстер-клас задля обміну культурою. *Львівська ОВА*. URL: <https://loda.gov.ua/news/35123> (дата звернення: 18.05.2024).

34. Туристична привабливість | *Яворівська РДА* |. URL: http://javoriv-rda.gov.ua/ogljad_rayonu/turystychna_pryvablyvist/ (дата звернення: 22.03.2024).

35. У Івано-Франковому пройшов фестиваль яворівської іграшки (фоторепортаж) | *Львівські новини* | Експрес. Wayback Machine. URL: <https://web.archive.org/web/20120114211322/http://lviv.expres.ua/news/2011/06/19/45321> (дата звернення: 23.03.2024).

36. У Яворові встановлять національний рекорд із виконання попури пісень Володимира Івасюка. *Львівська ОДА*. URL: <https://old.loda.gov.ua/news?id=45889> (дата звернення: 18.05.2024).

37. Українські шеф-кухарі проголосили Маніфест української кухні. *ДАРТ*. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/ukrayinski-shef-kuhari-progolosili-manifest-ukrayinskoji-kuhni> (дата звернення: 23.03.2024).

38. Управління туризму та курортів. На Львівщині презентували слогани про яворівський пиріг та шляхи його популяризації серед туристів. *Львівська облдержадміністрація*. URL: <https://loda.gov.ua/news/42701> (дата звернення: 23.03.2024).

39. Фірсова С.Г., Ситницький М. В. Маркетинг у сфері культури : навч.-метод. комплекс для студ. Спец. «Культурологія». Київ. Вид.-поліграф. центр «Київський ун-т». 2015. 80 с.

40. Шевченко Т. Проблеми культурно-дозвілєвої практики в умовах війни. *Молодий вчений*. 2022. № 7 (107). С. 54–57. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-11> (дата звернення: 21.03.2024).

41. Шевчук Ю. А. Віртуальна реальність у контексті формування сучасних культурних практик. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2016. № 6. С. 33–41. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fsnm/program_5981a9ca61cf0.pdf (дата звернення: 21.03.2024).

42. Яворівський кар'єр. *Rivnefish*. URL: <https://rivnefish.com/places/726> (дата звернення: 22.03.2024).

43. Яворівський національний природний парк. URL: <https://yavorivskyi-park.in.ua/pro-nas/pro-park/> (дата звернення: 22.03.2024).

44. Hutchins E. The role of cultural practices in the emergence of modern human intelligence. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*. 2008. Vol. 363, no. 1499. P. 2011–2019. URL: <https://doi.org/10.1098/rstb.2008.0003> (date of access: 21.03.2024).

45. ICONART | Галерея сучасного сакрального мистецтва. ICONART | Contemporary Sacred Art Gallery. URL: <https://iconart-gallery.com/uk/blog/83> (дата звернення: 24.03.2024).

46. Kopievska O. Cultural practices in the discussion of cultural studies. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald. 2019. № 2. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2019.175374> (дата звернення: 20.03.2024).

47. Kupriichuk V., Sliuz T. Influence of state cultural policy on the spiritual consolidation of ukrainian society in the context of decentralization. Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok. 2021. No. 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.5.2> (date of access: 21.03.2024).

48. Potato Kasha Knysh (or Yavoriv Pie) – Kitchen Epiphanies. Kitchen Epiphanies. URL: <https://www.kitchenepiphanies.com/potato-kasha-knysh-yavoriv-pie/> (date of access: 23.03.2024).

49. Sudakova V. Cultural Practices and the Problems of their Modernization in the Cultural Space of Contemporary Societies. The Culturology Ideas. 2020. No. 17 (1'2020). P. 165–177. URL: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-17-2020-1.165-177> (date of access: 20.03.2024).

50. Ukrainian food festival coming to Edinburgh city centre with traditional pies. Edinburgh Live. URL: <https://www.edinburghlive.co.uk/best-in-edinburgh/ukrainian-food-festival-coming-edinburgh-27042358> (date of access: 23.03.2024).

51. Yavoriv Toy and Pie Festival – European Festivals Association. Festival Finder – European Festivals Association. URL: <https://www.festivalfinder.eu/festivals/yavoriv-toy-and-pie-festival> (date of access: 23.03.2024).